

# Calderoni és Társa

Látszerraktár: váci-utca 30. sz. BUDAPEST Mű- és tanszerraktár kis hid-utca 8.

## Mint karácsonyi és újévi ajándékokat ajánlunk:

Szemüvegeket és orrsejtelőket finom üveg vagy valódi hegy-  
jegezekkel, aczél, álny, ezüst, arany vagy teknőbéká-csont keret-  
ben 1 ft 50 krtól 25 ftig. — Színházi és kettős tábori lát-  
csöveket a legjobb mintákban és felszerelésekben 5 ftől 150 ftig.  
Aneroid és higanylégszűrőket a legjobb műszeresektől  
5 ftől 50 ftig. — Ablak, szoba, terem, fürdő és látsz megváltoztató  
hőmérőket 50 krtól 10 ftig. — Görsöket 5 ftől 150 ftig.  
Nagyító üvegek botanikus ezülokra vagy fényképek nagyítására  
80 krtól 10 ftig. — Rajzeszközök új ezüstből 2 ftől 80 ftig.  
Teleszkopokat, iránytűket, napórákat stb. Továbbá ajánlatnak  
Varázslámpák fin. képekkel (Laterna magica) képekkel 15, 20.  
Fényképek-készítők (Nebelbilder-Apparat) képekkel 15, 20.  
Fűthető gőzgépminták különféle alakban 2 forinttól felfele.  
Dörzsvillamgépek (Electrisir-Maschine) új szerkezeti 12.  
Holtz-féle villamgépek különösen működők 25.  
Mellék-készítők villamgépekhez, 10 db szekrényben 13.  
Virágasztalok vasból, önműködő székkel 65.  
Földtekék (Globusok) különböző nagyságban 60 krtól felfele.  
Ásvány-gyűjtemények szekrényben 7 forinttól 20 forintig.  
Mint igen kedvelt ajándékokat különös figyelembe ajánljuk



### Fényképezési készülékeinket,

melyekkel bárki minden előismeretek nélkül a legjobb képeket ké-  
szítheti. Árak 20 ftől felfele.

Rendelés előtt hozassa meg magának mindenki részletes és dúsan illu-  
strált árjegyzékünket, melyeket bérmentve küldünk szét.

Videki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

## Kwizda közsévfolyadékja

évek óta kipróbált háziszér

csúsz, közsvény és idegbajok ellen.

Valódi csak az itt mellékelt védjegy-  
gyel. — Kapható Ausztria-Magyarország  
minden gyógyszerárban.

Főletét Magyarország részére: Buda-  
pesten Török József gyógyszerárban.

Egy üveggel 1 ft o. é.

Naponkénti postai szétküldés a f5-letét által:

**KWIZDA FERENCZ JÁNOS,**  
osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi  
gyógyszertára Korneuburgban, Bécs mellett.

Legjobb és Leghíresebb  
Pipere Hőlgypor  
**La VELOUTINE**  
Különleges Rinsor  
BIMUTTAL VEGYITVE  
**CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,**  
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

**Dr. Lengiel Frigyes**  
„nyír-balzsama“

Már maga a növényi nedv, mely a nyírből folyik, ha annak  
törzset megfúrjuk: ember emlékeztet őta a legkínzóbb szűpítő-  
szereknek van elismerve; ha pedig e nedv a föltálat utasítása  
szerint, vegyi úton balzsammá alakítatik, nyer még igazán  
csodás hatásban.

Ha este az arcz vagy más testfelület azzal bekenetik, már  
a következő reggel alig észrevehető pikkelyek vá-  
lnak le a bőrről, mely ezáltal vakító fehér és győn-  
géd lesz. E balzsam az arcon képződött ráncokat és himő-  
helyeket kisimítja, s fiatalos kinézet kölcsönöz; a bőrt fehérre,  
gyöngéddé és frissé teszi; szeplőt, májfoltokat, anyajegyet,  
orrörösséget, bőrtálat s a bőr minden más tisztátalanását  
a legrövidebb idő alatt megszünteti. Egy korsóval, haszná-  
lati utasítással együtt, 1 ft 50 kr.

**Dr. Lengiel „benzoe-szappan“-ja**

a legcélrészesebb gyógyszer, mely a bőrt, gyöngéddé és  
fehérré teszi, s hivatva van e balzsam jó hatását fokozni.  
1 db 60 kr. — Főletét Magyarország részére:

Török József gyógyszerár Budapest, király-utca 12. sz. a.  
Kapható továbbá Aradon Ring gyógyszerárban, Debrecen  
Rothschneek gyógyszerár, Eszék Dienes gyógyszerár,  
Nagy-Becskerek Mencer gyógyszerár, Nagyszombat Mor-  
scher gyógyszerár, Kolozsvár Dr. Ember gyógyszerár, Brassó  
Kugler gyógyszerár, Pozsony Erdy István gyógyszerár, Szeged  
Barcsay gyógyszerár, Temesvár Jahnér gyógyszerár, s minden  
kiválóbb gyógyszerárban, illatszer- és gyógyfü-kereskedésben.

A legjobb arczporok  
**Leichner**  
zsirpora  
és  
Leichner hermelinpora.

E jeles gyártmányok a legmagasabb körökben s a leg-  
első művésznőktől előszeretettel használatnak; az arcz-  
nak fiatalosan szép viruló külsőt adnak. — Kaphatók  
a gyárban: Berlin, Schützenstrasse 31, valamint  
minden illatszeresnél. Valódiilag csak zárt szelenczék-  
ben, melyeknek fenekére cözg és védjegy van belevésve.

**L. Leichner, Berlin**

Parfümerie-Chemiker, k. k. Hoftheater-Lieferant.

**EMKE** Kedvelt **EMKE**  
csontlévelpapíros  
és levélborítók.  
az ezüldi magyar közművelődési egyesület meg-  
bizásából áruka bevétele  
Károlyi György  
papírkészítő Budapest  
Drotyka-utca 10. sz.  
**EMKE** Egy doboz **EMKE**  
1 ft

## Fehérneműek

nők, férfiak és gyermekek részére minden nagyság  
és minőségben, továbbá rumburgi, hollandi, creas-  
fonál- és lepedővásznak, chiffonok, asztal- és kávé-ter-  
tékek, fehér és színes zsebkendők, függönyök és minden  
minőségű szövött árú; úgyisint kész menyasz-  
szonyi kelengyék legnagyobb választékban, legju-  
tányosabb árakon kaphatók

**KOLLARITS JÓZSEF és FIAINÁL**

az „YPSILANTI“-hoz.

Budapest, Váci-utca 5. szám alatt.

Részletes árjegyzékét kérésre bérmentve küldünk.

Egyetlen  
„lámpagyár“  
Magyarországon

A ma-gyar

Egyetlen  
„lámpagyár“  
Magyarországon

## fém- és lámpaáru-gyár

részvény - társaság

a legjutányosabb gyári áron ajánlja elismert  
kitűnő gyártmányait, és pedig

**diszes csillárokat, asztali  
és függő-lámpákat,**

a legtartósabb és legkedveltebb rendszerű  
petroleumlámpákkal; továbbá izléses és mű-  
vészi kiviteli bronz-tárgyakat. Továbbá ki-  
zárolag kapható a csakis a magyar lámpagyár  
részére gyártott valódi amerikai petroleum

**„KIRÁLY-OLAJ“**

kilogrammja 32 kr.,

mely szintelen, szagtalan és rendkívüli jó  
minősége folytán robbanthatlan.

Kívánatra bármily mennyiség „Király-olaj“  
bérmentve a házhoz szállíttatik.

Raktárak Budapesten: Bécsi utca 7. szám  
alatt és Király-utca és Teréz-körut sarkán.  
Igazgatóság és gyár Budapest—Kőbánya.



52. SZÁM. 1889.

BUDAPEST, DECEMBER 29. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetést feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 ft  
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 ft évre — 6 \*

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 ft  
fél évre — 4 \*

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 ft  
fél évre — 3 \*

Külföldi előfizetőknek a postailag  
meghatározott viteldij is csatolandó

## VISI IMRE.

1852—1889.

ANNAK a napnak a reggele, a melyen megte-  
lik a világ ártatlan örömmel, esendes bol-  
dagság tanyájává lesz a siralom völgye s  
az emberiségnek módja nyílik megízlelni a föl-  
dön túl ígert élet mennyei kéjét: annak a nap-  
nak a reggele sajtó fájdalomhoz hozott nekünk,  
a nemzet napszámásainak, kik éjeinket is nap-  
pallá téve, abban töltjük életünket, hogy tehet-  
ségünkhöz képest munkások legyünk nemzetünk  
szellemi nagy munkájában s ott küzdjünk és ott  
essünk el abban a harcban, melyet eszmék és  
elvek, lelki művelődés és erkölcsi tökély, jólét  
és nagyság jelszavai alatt vívnak a nemzetek.

E küzdelemnek köztünk egyik legteljesebb,  
legderékabb bajnoka, Visi Imre, a «Nemzet»  
felelős szerkesztője, e nap hajnalán lehelte ki  
minden szép, jó és magasatos czélért forrón égő  
lelkét. Elhunyt abban a korban, a melyben még  
teljes joga lehetett évtizedeket igérni magának  
a nagy munkához, mely eddigi egész életét el-  
töltötte s melynek teljesítésében összeroskadott.

Visi Imre az újabb alkotmányos korszak alatt  
támadt fiatalabb hirlapírói nemzedéknek egyik  
legbivatottabb tagja volt, eltelve az eszmények  
iránti lelkesedéssel, fölruházva nem közönséges  
tehetséggel s az ismeretek sokoldalú fegyverze-  
tével s azzal a kötelességérzettel és szorgalom-  
mal, mely munkásságának annyi sikert, egyéni-  
ségének annyi rokonszenvet s már fiatal korában  
oly általános tiszteletet szerzett, a melyhez  
hasonlóval nem sokan dicsekedhetnek. Az a ne-  
mes ambíció, melylyel választott hivatásán csün-  
gött, az a nemes buzgalom és lelkiismeretesség,  
melylyel helyét betöltötte, nemcsak pályatársai  
sorában hagy maga után érezhető hézagot, meg-  
érzi a veszteséget közéletünknek nem egy tere,  
melyeken előkelő állást vívott ki magának s  
melyeken működésének aránylag rövid ideje  
alatt is maradandó érdemeket szerzett.

Visi Imre 1852 december 26-án, Nagy-Atá-  
don, Somogyban született, hol atyja nagy tekin-  
télyben álló megyei főorvos vala. Az irodalom  
iránti hajlandóságát már kora gyermekéiben  
elárulta.

Iskoláit kitűnő eredménnyel Kaposvártól és  
Nagyszombatban végezte, majd a pécsi jogaka-  
démia hallgatója lett s aztán Budapestre került  
az egyetemre. Itt az egyetem filozófiai szakát is  
hallgatta s a jogtudományt is. A fővárosban  
mint tanár is működött egy darabig, de később

a hirlapírás elterelte e csöndes pályától az izgal-  
masabb politikai térre.

Egyetemi hallgató korában többek (Závodszy  
Károly, Szigeth Gábor s mások) társaságában  
megalakította a tudomány- és műegyetemi ol-  
vasókört, melynek Závodszy (most Széchy) Ká-  
roly és ő voltak legelső elnökei. Ekkor, hogy a  
fontos hivatás, de a kezdet nehézségeivel küzdő  
olvasókörnek jövőjét biztosítsa, államsegély ki-  
eszközölése végett fölkereste Deák Ferenczet is,  
ki aztán a képviselőházhoz benyújtott kérvényt  
meleg hangon tartott beszédében támogatta, s a  
ma már virágzó olvasókör fönnállását biztosította.

Hirlapírói pályáját nagyon korán kezdte s e  
pályára legaljából emelkedett fel, mindig feljebb.  
1869 végén a «Reform» című hirlaphoz állott  
be korrektornak. Még diák volt akkor, épen a  
VIII. osztályt végezte, de atyja elhalálózván,  
bár nem maradt vagyontalanul, természete a  
kenyérkeresetre ösztönözte. Két éven át végezte  
a korrektorság fárasztó munkáját, de már ekkor  
irogatni is kezdett a fővárosi lapokba, így a  
«Pesti Napló»-ba és «Reform»-ba irodalmi, a  
«Hon»-ba politikai és az «Üstökös»-be humoriz-  
tikus dolgozatokat. Így kezdette meg munkássá-  
gát a hirlapírói téren egyszerre minden vonalon.



VISI IMRE.

Ellinger fényképe után.

A «Hon» szerkesztőségébe 1871-ben állott be, mint rendes belmunkatárs s itt a szerkesztőség tagjai hamar megszerették a fölkarolták. Itt kezdte írni «Apróságok» cím alatt azon cikkeket, melyekben aktuális politikai, társadalmi és irodalmi témákról mondotta el véleményét. Állandóan a «Hon»-nál is maradt, ámár a fujióválság idejében inkább csak társadalmi cikkeket írt a lapba. Míg a «Hon» munkatársa volt, szerkesztette a «Magyar Népvilág» című néplapot is. Több ízben írt a «Vasárnapi Ujság»-ba is, jelesen Pécs és vidéke ismertetésére vonatkozó cikkeket. Midőn a «Hon» és az «Ellenőr» egyesültek a «Nemzet»-ben, e lapnál eleinte Láng Lajos szerkesztő helyettese, majd utódja lett. A politikai és journalistikai tisztesség és tapintat legszigorubb szabályai voltak előtte irányadók ugy a szerkesztésben, mint a cikkek írásában. Leikiismeretes szerkesztő volt, s ez fokozta különben is terhes munkájának fáradalmait. A nap nagy részét munkában töltötte s azután még éjjel is majdnem mindennap hajnali 2—3 óráig dolgozott a szerkesztőségi irodában.

A magyarországi hírlapírók nyugdíjintézete is leginkább az ő buzgalmanak köszönheti megalapítását. Ez intézet eszméjét 1871-ben Törs Kálmán hozta először szóba; akkor azonban ez eszme tekintélyes irodalmi férfiak ellenzése miatt elaludt. Az írók és művészek társasága s majd az 1880-ban alakult hírlapírói egyesület gyűlésein Visi azonban azután is folyton sürgette, míg végre egy bizottság javaslatot dolgozott ki, melynek alapján a hírlapírók nyugdíjintézete 1881-ben megalakult. S ma már ez intézet, melynek Visi eleinte titkára, később alelnöke volt, számottevő vagyonnal rendelkezik s fölépítette külön palotáját is.

Képviselővé Visi 1884-ben választott meg első ízben az abrudbányai kerületben, 1887 óta pedig a budapest-józsefvárosi kerületet képviselte. A képviselőházban számos bizottságnak volt tagja, így a pénzügyi-bizottságnak és a delegációknak is. Több ízben szólalt föl a házban, s mindig figyelem között. Egy ízben előadója volt a földmívelési tüzérség költségvetésének, fölhasználta a regále-megváltás, a budai internátus, a nemzeti színház nyugdíjintézetének ügyében s még számos közérdekű tárgyban.

Tisza Kálmán miniszterelnök tíz éves miniszteri jubileuma alkalmából megírta egy kötetben Tisza élettrajzát, s ugyanez évben jelent meg tőle, Memorálmélt, «Tíz esztendő» címmel egy nagyobb politikai tanulmány, mely Magyarország legutóbbi tíz év alatti politikai és kulturális fejlődését kritikai tollal fejtegeti.

Számos idegen munkát fordított magyarra, így Jules Verne és Turgenev munkáit. Ő fordította le a «Daniseff»-eket a nemzeti színház számára s Klatzkó Julián tanulmányát, a «Két kanczellár»-t is. S fordításait is a tiszta magyar stíl jellemzi, mint eredeti munkáit.

Számos intézet és testület kérte ki a maga számára az ő munkásságát, s ő mindannyiánál híven töltötte be elvállalt tisztét. Különösen Budapest főváros törvényhatósági életében volt jelentékeny szerepe, hol a főváros tanúgye, — de kivált szépen kifejezett közlekedésügye sokat köszönhet buzgalmanak. Ő volt az, a kinek fölhasználására az országgyűlés fölvette a regále-megváltásról szóló törvénybe azt a rendelkezést, hogy a főváros az italmérségi regále tiszta jövedelmében 40 százalék erejéig osztozzék, a mi a főváros bevételeiben százezrekre menő jövedelmet képvisel s állandóan biztosíthatja a főváros háztartásának alapjait. Visi Imre 1875-ben vette nőül Gábor Irmát, a nemzeti színház akkor tehetséges fiatal művésznőjét, a kivel azóta boldog családi életet élt, két kis leányával, a kik közül egyik tizenkét, a másik hat éves.

Sokoldali tevékenysége a közélet számos terén hagyott nyomot, s mindenütt elérte a munka emberét. Ez volt eleme. Munkája java részét azonban a hírlapírói pályán fejtette ki, melynek biztosítására, tisztességének megőrzésére, testületi szellemének emelésére fordította legfőbb gondját. S ha elvesztését mélyen fájlalhatják más munkatársok is, melyeken számottevő vala az ő önzetlen, buzgó közreműködése: a legérzékenyebb veszteség mégis az irodalomnak azt a harczoló táborát éri benne, mely benne egyik legjobb, legönzetlenebb s mindig tiszta fegyverekkel küzdő bajnokát siratja.

## ŐSZSZELE A TÁTRÁBAN.

(Kárpáti emlékeimből.)

Midőn elhagynak, fölkereslek téged,  
Mások búcsúznak: üdvözöllek én  
Haldoklásodban, elhagytott természet,  
Hervadt vidék, őszöd bús éjjelén.

Megvénülének a kárpáti ormok,  
S hó van a Lomniez mély redőiben,  
Fehér redős a barna sziklahomlok,  
Mely fergeget tüzetől lón ilyen.

Ah, vénülél, de nem görbült gerinczed,  
Százszor száz éved nem roskaszthatott;  
Disz nélkül is te büszkeségre inted,  
S úrkodni az embert parancsolod!

Nem vága szikrát Sándor harci máne  
Patkóival, tiporva homlokot;  
Kárpát, hódítva rajtad át nem lépe  
Sem Hannibál, sem nagy Napoleon.

Trónjokká ormod' istenek se tették,  
Mint az Olympot, elhagyatra nagy!  
Te a mulandóság, vagy tán öröklét  
Ledönthetlen királyi széke vagy.

S midőn mindenki elhagy, fölkereslek,  
Kővadonodba szívem rejteni.  
Szívem, megelévn elhagyatott kedled,  
Elhagytottságát már nem érezi!

Ah, pusztá és rideg valóság honja,  
Ez ingó föld kemény alapköve, —  
A gyöngé érzés zordon gyilkolója,  
S mennynek, merésznek vagy oszlopja te!

S erőlen szó is, nagyszerű Kárpátok,  
Mennydörgésként zeng vissza töleitek:  
Kik lenn, a lágy síkságon elromlókot,  
Korcs iradékok, ide jőjjetek,

Becsületet tanulni, félni istent,  
Szabadságot szeretni, s a halállal  
Újjá születni, jobb s erősbé itt fent, —  
Általatos, hatalmasságtok által!

BARTÓK LAJOS.

## BETHLEN GÁBOR BUZOGÁNYA.

Elbeszélés.

Írta: P. SZATHMÁRY KÁROLY.

A szegény fejedelemasszony, Károli Zsuzsánna egészségi állapota férje diadalünnepélye óta még rosszabbra fordult, mint előbb volt. Azonkívül, hogy régi mellbaja elővette, a szegény, jó aszszonynak, kit úgy az udvar, mint a környék szegénysége anyjának tekintett, orra egyszerre csak elkezdett dagadni, vörösödni és előre nyulni bizonyos függelékszerűséggel, mely nagy mértékben hasonlított a kakaspolyka ama díszjeléhez, mely ornámszerűleg szokott e maga nemében hatalmas szárnyas állatnál jelentkezni.

Az orvosi tudomány e gyógyíthatatlan betegséget épen a miatt, mert az ornál az elefánt ornámanához hasonló formában tűnik fel, elefántkórnak vagy elefantiáznak szokta nevezni, mely tulajdonképen nemcsak az orr túltengésében jelentkezik, hanem Kelet-Indiában, hol leginkább honos, tulajdonképen a végtagokban, a kezek és lábak túltengésében tűnik fel.

Szerencsére a jámbor fejedelemasszonyt, ki buzgóan vallásos és puritán természetű volt, a hiúság valami nagy mértékben sohasem győztötte: annyira azonban mégis bántotta emez újabb betegsége, hogy legbensőbb udvarhölgyein és szolgálóin kívül, senki előtt sem mutatta magát és szívének gyötrelmét nagyon nevelte az a gondolat, hogy az arczát eltorzító betegség miatt, felséges férje előbb-utóbb és joggal elfordulhat tőle.

Bethlen Gábor azonban sokkal magasabb szellemű férfi volt, hogysem neje szerencsétlenségét a szegény nővel érezte volna; sőt ellenkezőleg mindent elkövetett, hogy gyöngéd figyelme által a szerencsétlenséget kevésbé érezhetővé tegye. Nejét naponkint több ízben fölkereste és igyekezett vele feledtetni a csapást, mindent elkövetve arra, hogy nejevel, kihez eddig is őszintén ragaszkodott, megértse, hogy nem külső tulajdonságai voltak azok, melyeket benne tisztelt és szeretett, hanem ama belsők, melyek szíve nemességében, szerénységében és férje iránt viseltetett örök hűségében jelentkeztek.

Egyet azonban sehogy sem tudott a szerencsétlen nő fejből kivenni, hogy t. i. ez újabb csapást Báthori Anna búhajóssága követte el rajta; mert a szegény fejedelemasszony szentül meg volt győződve, hogy e kaczér nő férjébe szerelmes és bűvös-bájós hatalmánál fogva alakította át arczát ily torzalkuvá, hogy férje rokonszenvét tőle elfordítsa.

E babonás tévhit, a mai kor szemüvegén nézve, nevetségesnek tűnik fel ugyan, de a ki e korszak felfogását behatóbban tanulmányozta, jól tudhatja, hogy ez időben Európa legelső természettudósai hittek a csillagok és bizonyos kövek búhajós erejében; sőt még egy felszázaddal később is a nagy tudós Apáczai Csery János tankönyvében elő vannak sorolva ama hatások, melyek bizonyos csillag uralma alatti születés, vagy bizonyos nemes köveknek talizmánként hordása által az emberekre befolyásukat gyakorolják. Még másfél századdal később is olvassuk, hogy egyik-másik előkelő urnó levélben kéri barátnejától átküldését egy vagy más kőnek, vagy talizmánnak, melyet e korban egy vagy más betegség ellen használtak. Maga a nagyhirű Bethlen-kollegium egyik külföldi tanára és természettudósa, Bisterfeld uram is búhajós hírében állott és e tudós uraknak úgy látszik megvolt az a gyöngeségök, hogy a közvélemény félrevezetésében talán tekintélyök emelése miatt részők volt, a mennyiben nem igen vetettek gátat a mende-mondáknak.

Egy szép nyári délután, midőn a fejedelem szerencsétlen nejét betegszobájában fölkereste, ezt újra könnyek között találta és midőn vigasztaló szavakat keresett, kedvetlen hangulata eltávolítására: Károli Zsuzsánna letörle könnyűit, de újból előállott határozott követelésével Báthori Anna ellenében.

— Gábor! — mondá határozott hangon a fejedelemné — ha valaha szeretél és azok a tulajdonságok, melyek szívedet hozzám vonzották, valóban léteztek: akkor késsz nek lenned mindent elkövetni arra, hogy kényszerítád azt a gyalázatos boszorkányt, hogy a rajtam elkövetett búhajósságot ördögi hatalmánál fogva újra megszüntesse; vagy ha ezt tenni nem tudná, vagy nem akarná, boszút állj rajta éretem.

— De kedvesem, — mond csillapítólag a fejedelem, — a mit te kívánsz, az a józan okossággal össze nem férő képtelenség. Hiszen Báthori Anna, mint tudom, nem is erőszakolta read orvosszerét, hogy Skultetius orvos volt az, ki engedélyt adott rá. De nem is okozhatta ez a csekély orvosság a te betegségedet; mert hiszen ugyanakkor a férfiak közül többen még nagyobb adagban használták azt, és még sem lett tőle semmi

egyéb bajok, mint hogy egy nagyot tüszentettek és egymásnak kedves jó egészségre kívánták.

A fejedelem ez érvet nevetés kíséretében mondá, mi a szegény gyöngé asszonyt még jobban felbőszítette.

— Könnyű neked tréfára venni a dolgot! — felelt sírva a szegény asszony, — de engem e bestia valóságos monstrummá tett, hogy már hetek óta nem mehetek emberi társaságba és életem végnapjait, melyek, érzem, különben is meg vannak számálva, még jobban elkeseríté. Ha te nem akarsz törvényes lépéseket tenni e boszorkány ellen: akkor arra a meggyőződésre vezetsz, hogy csakugyan volt valami azokban a mende-mondákban, melyek e kaczér nőt a te személyeddel hozták összeköttetésbe; és te csak számálad a napokat, hogy engem sírba tehess és e gyalázatosult ülted trónusodra.

Bethlen Gábor türelmes ember volt, de neje nek ez igaztalan vádja mégis kihozta türelméből. — Hát jól van! — mondá boszusan a korát felvilágosodottságban jóval megelőzőtt fejedelem, — én e búhajósságokból ugyan egy mákszemnyit sem hiszek, de hát ezennel összehívatom Fehérvár összes orvosait — ráadásul Bisterfeld uramat — és ha e tudós urak úgy ítélnék, hogy ez újabb betegséged csakugyan búhajósságból származik — ámár hogy az fejedelmi méltóságunknak nagy megrövidítésével jár, — ám idézze törvényszék elő Báthori Annát a fuscus!

E szavak után neje márványasztalához lépett és az azon nyugvó kis ezüst csengetyűt felemelve, boszusan megráztá.

A csengetyű hangjára a fejedelem egyik szolgálattevő hölgye jelentkezett a belső ajtónál.

— Eredj, — parancsolá a fejedelem, — és hívasd ide Kemény Jánost, a fejedelmi zászló-tartót!

A hölgy eltávozott, s a fejedelem indulatosan járt le s föl a szobában, míg szerencsétlen neje az ablakhoz lépett, hogy a belépendő ifjú elől arczát elrejtse, miközben zsebkendőjével könnyűit törölgeté.

Pár percz múlva Kemény János a fejedelem szobájában állott s mély főhajts után várta a fejedelem parancsát.

Bethlen Gábor az ifjuhoz lépett s jobbát annak vállára téve parancsolá:

— Eredj Jankó öcsém és indíts meg négy darabotot Skultetius, Riberius, a zsidó doktor Ábrahám és Bisterfeld professor uraim után, hogy azonnal jöjjenek fel ide a fejedelemasszonyhoz egy rövid consiliumra.

Egy rövid óranegyed múlva, mely alatt a fejedelem nejét lehetőleg megnyugtanni törekedett, egymásután sorjázta be a tudós doktor urak: legelől Skultetius, kit már említettünk, utána Riberius és Bisterfeld, az első fellelé álló spanyol galérral, az utóbbi németesen aláfüggő négysegletű hajtkával, mindannyian földig érő fekete talárokban és kezökben azokkal a csodálatos formájú kalapokkal, melyeket ez időben a tudós urak viselni szerettek. Leghátul érkezett Ábrahám, a kis zsidó orvos, kinek alacsony hosszu két előfűrtjét a levíták kis sapkája fedezte és kaftánját fekete bőrvő szorította Istentől kevésbé megáldott természetéhez.

A tudós urak a többszörös hajlongásban csaknem kifáradtak, míg az ajtótól a fejedelmi pár elé értek.

— Tudós urak, — mondja a fejedelem, — itt egy igen nevezetes kérdés eldöntéséről van szó. A fejedelemné ő felsége ugyanis abban a vélekedésben van, hogy orrának csodálatos földagadását bizonyos búhajósság okozta; névszerint az, hogy a Báthori Anna kisasszony birtokában lévő «tabak» nevű szerböl Skultetius uram tanácsára egy csipetnyit felszippantott. Mondjátok ki, urak, szabadon vélekedéteket, mert ezélem az, hogy

az igazság kiderüljön és ő felsége a fejedelemasszony, ha már szenvednie kell, legalább lelken hánkyodásait bölcs tanácsotok felajánlással állapíthassa.

A tudós urak összenéztek s elvégre Skultetius vette fel a szót.

— Felséges uram, — mondá, — a természet utai emberi véges elme előtt végére járhatlanok: de annyit jó lelkiismerettel merek állítani, hogy ő felségének eme betegségét, mely igaz a legtrikább esetek közé tartozik, belső, természetes baj és nem az említett szer okozta.

— És mily véleményem van kegyelmed, tudós Riberius doktor uram? — kérdé a fejedelem a spanyol orvoshoz fordulva.

— Felséges uram, — mondá ez, — én is azt tartom, a mit Skultetius kollegám, hogy a természet utai végére mehetlenek; csak hogy ebből nem azt a tanulságot vonom le, a melyet ő kegyelme. Nem lehet tagadni, hogy igenis vannak Isten teremtettséi a földön, kiknek már tekintetök búhajós hatalmat gyakorol, kivált egy gyenge beteges nővel vagy gyermekkel szemben és ezer esetet tudnék felsorolni, hol az ily gyöngébb teremtettségek egy rosszakaratú búhajós által nyavalyatörést és egyéb betegségeket kaptak. Én ő felségének, a fejedelemasszonynak megjegyzését ama hirhedt kisasszony által épen nem tartom lehetetlennek.

A fejedelem most Bisterfeld uramra nézett, ki komoly méltósággal mondá:

— Nem tudnék addig határozott véleményt mondani, felséges uram, míg csillagaimat meg nem kérdezem és erre nézve tudnom kellene, hogy a felséges asszony mely csillagzat alatt született. Annyi bizonyos, hogy ő felségének betegsége oly rendkívüli, hogy azt közönséges körülmények elő nem idézhették, hanem ahhoz valami ismeretlen erőnek kellett, mint factornak járulnia. A csodák a mai korban ritkák ugyan, de azért mind a természetben, mind az emberi test- és lélekben előfordulnak oly tünemények, melyeket emberi véges elme megfajteni nem képes.

Most a zsidó doktoron volt a sor, ki szerényen azt kérdezte, szabad-e a felséges asszonyhoz közelebb lépnie, hogy a rendkívüli esetet megvizsgálhassa.

A fejedelem intett s a kis orvos egészen közel lépve a fejedelemnéhez, szakértő vizsga alá vette a fájdalom kóresetet.

— Felséges uram, — mondja aztán szerényen visszalépve, — én az egész Keletet beutaztam egész a csodálatos Indiáig. Igaz, hogy e kóreset itt nálunk a legtrikábbak közé tartozik, de már az Induson túl ez eset gyakori, és ott elefánt-betegségnek szokták nevezni. E betegség egyik vagy másik testrésznél beteges túltengése és oly organikus betegség, melyet sem búhajó, sem valami bűvös szer elő nem idézhet.

A fejedelem helyeslőleg intett, mi közben mosolyogva mondá:

— Két votum két votum ellen és én nem érzem annyira szakértőnek magamat, hogy votum Minervae-vel döntsem el a kérdést. Menjenek le kegyelmeitek ide alá a fejedelmi kertbe, vitassák meg egymás között jobban a dolgot és tudósítsanak a végeredményről.

A fehervári fejedelmi lak délnek nyíló ablakai előtt lépcsőzetes terraszok nyultak el, melyeken a hollandiai és olasz kertészet egyaránt kitűntette ecsetelő és csinosan csoportosító tudományát. A holland kertészek különféle idomu virággyacsokat készítettek és azokat ugyancsak megrakták a fejedelemné kedvenc virágaival, az erfurti teljes violákkal, rezedával, pompás szegfűkkel és az e korban nagybecsűvé vált tulipánokkal; a fejedelmi olasz kertész pedig a rendelkezésre álló munkaerővel azon igyekezett, hogy a délnek fekvő és így meglehetősen meleg helyi-

ségben ciprusokból és egyéb délinövényekből minél szebb és több árnyas lugast és bokrozatot hozzon létre. E szerint a természeti fekvésnél fogva amúgy sem terjedelmes kertreszek, melyek úgyszólván a várnak külső bástyáit képezték, valószínűs kis paradicsomokká lettek, melyeken örömmel legelt a szem s honnan a Marosról fölesapó szellő kellemes illatot hordott be a fejedelmi palota szobáiba.

Idé mentek le a tudós doktor urak a palota belső lépcsőjén és mindjárt az első terrasz külső falánál megállva, igen érdekes csoportot képeztek, melyet a fejedelem maga is nem minden érdeklődéssel nézett, a kerte nyíló földöz szobája ablakából. Még nagyobb érdeklődéssel tekintette azt a szegény fejedelemasszonyt, ki kis kertjeit annyira szerette, hogy mikor csak lehetett, ott tartózkodott, s ha ez nem volt lehetséges, legalább ablakait tárta fel, mint azt jelenleg is tette.

A jelenet, melyet a fejedelmi pár figyelemmel kísért, elég nyugalmasan kezdődött. A három keresztény orvos, kiknek mindenike különböző vallásfelekezetet képezett, — elmaradhatatlan nádpálcáit emelgette orrához, száájához, hogy arcának azzal is fontoskodóbb kifejezést adjon: ellenben a kis Ábrahám hol övébe akasztotta kezét, hol pedig élénk tagjáratással látszott kisérni beszédét.

A három keresztény tudós véleményében, úgy látszik, egyre közeledett egymáshoz; habár a hadonázásokból, melyet pálcáikkal elkövettek s mely a távolból harcra készülő buzogányos hajduk fegyvergyakorlatához hasonlított, az volt gyanítható, hogy nem valami nyájas dolgokat mondanak egymásnak: de legjobban látszik fenyegetni a pálcázakon lévő három elefántesont gömb a kis zsidó doktort, ki tudományra önértékében egyáltalában nem akart tágitani; sőt a mint élénk gesztikulációjából kitűnt, kemény dolgokat mondogatott oda keresztény kollegáinak.

Mint hogy az élénk vita a négy tudós között természetesen latinul folyt, az «sasinus» és ehhez hasonló nyájas címzések még a fejedelmi palota ablakaiba is fölhallatszottak. Utoljára a fejedelem azt vette észre, hogy a három keresztény orvos a kis Ábrahámot középre vette és tudományos érveiken kívül a szegény kis embert elefántesont-buzogányakkal is lökdösni kezdik, ki az ellen hatalmasan látszott tiltakozni.

A fejedelem látta, hogy a disputa rövid idő alatt igen kedvezőtlen eredményeket szülhet a szegény Ábrahámra nézve, azért becsengette előszobájából az épen szolgálaton lévő Szegedi Pistát és az egyik márványasztalról fölemelvén nehéz fejedelmi buzogányát, melyet gazdagdon megaranyozva és türkiszszel, rubinttal kirakva még a török szultán küldött volt fejedelemisége elismerésül számára, az ifju ember kezébe adta.

— Eredj fiam, Pista, — mondá komoly, parancsoló hangon, — vidd le ezt a fejedelmi botot azoknak a tudós uraknak, kik ott a kertben lökdösik egymást és mondd nekik... De ne mondj semmit; majd érteni fogják ő kegyelmeik, hogy az mit jelentsen!

A bátor ifju ember kezébe vette a fejedelmi jelvényt és Bethlen Gábor mosolyogva nézte palotája ablakából, miként teljesíti parancsolatát az ifju bejáró, ki nagy bárszony párnán tartá eléjük a fejedelem néma üzenetét.

A tudós urak a különös fejedelmi izenetre fejet csóváltak és a következő pillanatban menekülve indultak meg a kert külső kijárása felé, vissza-visszafenyegve és utoljára hagyván a kis Ábrahámot, ki nevetés közben hajlongva köszönté meg az ablakban álló fejedelemnek hathatós pártfogását.

Elég, hogy akármit határoztak a tudósok, a

szegény fejedelemasszony egészsége napról napra jobban hanyatlott, egykor szelíd, kellemes arcát a rút vörös orrmáry valóságos torzálakká tette, mi annyira elkésérte, hogy a nagy fejedelem kénytelen vala a szép Báthori Annát megidézteni, oly fenyegetéssel, hogy ha a fejedelemasszonyon elkövetett gonosz bűbájós munkáját jóvá nem teszi, ország törvénye szerint, mint boszorkánynyal fognak vele elbánni.

Szerencsére a szép fejedelmi kisasszony hatalmas kerek-i várában csak nevette a megidézést.

A dolog végső megoldása pedig a szegény, beteg fejedelemasszonynak bekövetkezett halála volt.

Erre azután Bethlen István, a fejedelem testvére, a Báthori Anna ellen indított keresetet visszavonatta.

## HUSZÁR ÉLETKÉPEK.

Kevesen vagyunk már, megfogva és — mi tagadás benne — részben meg is törve. Hiszen ide s tova negyven éve, mióta először kardot rántottunk. Azóta újra három, nem megvetendő fegyvertáncban vettünk részt. Köszönetet csak egyszer arattunk, és akkor is titokban. És mégis oly édes, oly magasztos a multak emléke.

Most senkisék törődik velünk, s ebben az embereknek igazuk van, mert a kötelesség teljesítéseért köszönet vagy hála nem szokott járni.

Ezredemből 1849 november végével vagy 250 ember — altiszt és közlegény — megint visszakérült a régi számhoz. Az életben maradt és sánccsra nem jutott tiszteket eltávolították és a gyalogság, vagy pedig, ha már nagyon kedvezett a szerencse, a német lovasság közé dugták.

1859-ben Olaszországban kissé megszorult a kapcsa. Gyulay tábornok elpanaszolta Bécsben, hogy a huszárság kedvetlen, tisztjeit nem szereti, lovaival nem törődik. Valami nagy hasznukat a rizsültvényekben és lugas-szőlőkben úgy sem vehették, de hát Lombardia román nem egyszer a magyar lovasság vitézsége döntötte el a háboru sorsát. A törzstisztek idegenek vagy gyűlölt nevű magyarok, a főtisztek csehek vagy rácok. Gyulay jól tudta, hogy ez így nem jól van, és rávette a bécsi urakat, hogy legalább ideiglenesen magyarokat adjanak az olasz földön állomásozó négy huszárezredhez. Előrántottak tehát bennünket Csehországból, Galicziából, a kit hol értek.

Soha sem felejttem el, míg csak élek, azt a félórát, midőn Veronában régi ezredemhez bevonulva, a reám bízott szakaszt átvetttem.

Az első ember, ki az istállók előtt elélem jött, Farkas Gábor régi őrmesterem volt. Midőn meglátott, szó nélkül sirva fakadt. Nem volt ez a fájdalom vagy bú sirása, hanem az a sirás, midőn egy pillanat a multak emlékét szivedben felébreszti.

— A jó isten hozta, főhadnagy uramat — kezdé végre a vén huszár, midőn szóhoz jutottunk, — ugyebár itt maradt most nálunk, hiszen együtt vagyunk vagy hatvanan a divízióban. — F. kapitány urat a mult héten temették el, szíven lötte magát, a miért hadnagya, valami ágról szakadt polyák ember, háromszor egymásután rövid vasra verette.

F. Sándort, ki már 1845-ben század-parancsnok volt, Aradon azért bocsátotta szabadon a vérbírság, mivel gróf Montecuccoli ezredes tulajdon élete veszélyeztetésével a nekibőszült Hunyady-huszárok kard- és ostorcsapása ellen megvédte. De besorozták közembernek, lovat vakartattak vele s mint valami két hetes ujonczot egy ostoba káplár által taníttatták, pedig nálánál jobb és szebb lovas alig volt a hadseregben. És mivel komisz sarkantyúi nem voltak fényesre csiszolva, K. hadnagy rövid vasra verette a 44 éves embert. Ezt aztán el nem tűrte. — Farkas Gábor szintén mint közember szolgált, de a huszárok a világot meg nem engedték volna, hogy ruháját, fegyverét, vagy lovát maga tisztogassa.

Alig hogy szakaszsomart átvetttem, hatodnapra Veronát el kellett hagynunk. A francziák kétszer egymásután elverték báró Z. dandárját, mely a balszárny védelmére volt kirendelve, azonkívül

pedig minden jel oda mutatott, hogy az ellenség most nagyobb mérvű csapásokkal végére akar a dolognak járni.

Szakaszon az akkoriban divatos ágyufedezetre volt kirendelve. A 12 fontos üteg parancsnoka, ki 1849-ben ellenünk is szerencsét próbált, különös áhitattal nézte 68 kemény legényemet, melyek közt alig volt hat vagy hét ujoncz.

K. hadnagy pedig, kinek most alattam kellett volna szolgálnia, betegnek jelentette magát és sohasem jött többé vissza. Más tisztet aztán nem is adtak, mire különben sem lett volna szükségem, mert helyemet bármely emberem bátran betölthette volna.

— Főhadnagy urra olyasmit akarok bizni — kezdé rendkívül udvarias hangon, — a mi esetleg, ha dolgát ügyesen végzi, nagy előnyére lehet. Válasszon ki magának másfél szakaszából harmincz megbízható és bátor legényt. Ezekkel kora hajnalban állja el Ponte-Crescentenél a milánói országot. Biztos hireink vannak, hogy a francia tábori posta reggel 4—5 óra közt arra fog menni. Ezt pedig minden áron hatalmunkba kell keríteni. A francia posta-fedezet valószínűleg 50—60 ember, afrikai vadászok, legálább kémeink azt állítják, de mondjuk, legyen 100 ember, vigyen tehát magával 40 huszárt. Ez tán csak elég lesz, hé, hé, hé! hiszen a hu-

Ponte-Crescente nem volt annyira hid, mint neve mutatta, hanem egy magányos major néhány mellékhéppel. Valamikor posta-állomás gyanánt szolgált a Veronából Milanóba vezető országúton.

Ezen időből egy kis koresma maradt fenn, melyben a vidék vetturinói az olesó fekete bort szopogatták. Legszélsőbb előőrseink Sta Maddalenánál voltak felállítva s így a Ponte-Crescente körüli vidék egyelőre semleges terep lévén, az ember nem tudhatta, kire fog ott bukkanni. Pontban két órakor éjfel után embereimmel a helyszínére értem. Mindenekelőtt ráparancsoltam a halálra íjedt koresmárosra, főbe lövését

lassu ügétessel haladó francia fedezet neszt. Az országút tőlünk mintegy kétezer lépésnyire erősen kanyarodván, szabad szemmel láthatam, hogy a francia tábori postát nem — mint S. alezredes mondá, — ötven-hatvan ember, hanem egy egész lovas-század, vagyis 160 ember kíséri.

Most tehát fuss vagy fizess!

Vasasok voltak, mellvértük messziről fényltek.

Emberekim szótlanul nézték őket, pedig sokat közülök alkalmasint csak néhány perc választ el az élettől vagy haláltól. A percek is elmúlnak, s midőn a fedezet fele a major és erdő közt elhalad, felhangzik a megbeszélrt riadó jelszó.

A francia hadifoglyok feltűntek neki és midőn megtudta, hogy itt huszárok, még pedig majdnem kizárólag 48-as huszárok remekeltek, szokott kaján modorával illetékes helyen bekötötte koszoromat. Dícsért és kitüntetés helyett, mely után különben nem igen sovárogtam, kipirongtattak, a miért a francia postafedezet maradáka ellílant a nélkül, hogy üldöztetésüket megkísérlettem volna.

Emberekim nem dörögtek, hanem hála istennek, könnyű sebeiket bekötöztetve, velem együtt visszaballagtak a 12 fontos üteghez. Különben meglátszott rajtuk, hogy miattam restellik leginkább a történeteket. E pillanatban veszedelmes dolog lett volna velük a tárgyról beszélni. Ellenség előtt állottunk, még pedig oly ellenség előtt, mely sokféleképen magához akarta édesgetni a magyar ezredeket. Ki tudja, mi történik, ha a méltatlan elbánást, melyben velem együtt részesültek, szóba hozom.

Bezzeg néhány nap múlva, vagyis január hó 24-ikén nagy kelendőse lett volna a huszárságnak.

Csúnyán vissza is vágunk, ha a francziák megcsipkedtek, de a rossz hír nem tévesztette el hatását.

A szerencsétlen hadjárat után, benső ellenségeink a huszárság átalakításával kezdtek foglalkozni. Mindenekelőtt kimustrálták a még fennmaradt 49-es elemeket, s a tisztikar valóságos nemzetiségi quodlibetet mutatott, mely aztán sem hal, sem hús nem lévén, csakugyan a leg-rövidebb idő alatt végképen tönkre silányította azt a bizonyos szellemet, mely a magyar lovasságot jellemzi.

A nagyilekű fejedelem azonban 1866 után saját kezdeményezése folytán végképen szakított a veszedelmes rendszerrel, s ha vannak is itt-ott a magyar lovasság kereteiben idegen elemek, a többség határozottan belellete magát abba a gondolatba, hogy a hadsereg ezen kiváló különlegességét elnyomni nem szabad — de nem is lehet.

Eddigél a különféle e célra szolgáló kísérletek mindannyian rosszul ütöttek ki.

A Nagy Frigyes ellen viselt háboruban arról ugyan még nem volt szó, hogy a magyar lovasság mint veszedelmes elem a hadseregből kiküszöböltesse, mert hiszen a porosz király gyakran beismerte, miszerint Nádasdy huszárai sokkal több bajt okoztak nékie, mint Mária Terézia valamennyi többi katonái, de azért már akkoriban is gyakran éles összetűzések fordultak elő az osztrák tábornokokkal.

Nádasdy egész életében aulikus ember volt, ki öregatyja, a híres országbíró szomorú sorsát teljesen megérdemletnek tartotta, de azért a világért sem tagított, midőn arról volt szó, kit illesse a berlini nagy horderejű huszárcsíny dícsősége.

— Ugy legyen velem halálom óráján — mondá a vitéz tábornagy, — a nagy isten kegyelmessége, a mint igaz, hogy magyar regementjeim exzellens vitézsége és virtusa nélkül, a burkussal soha sem bírtam volna.

Irigység és rosszakarat többnyire együtt szoktak járni, ezeknek köszönhetjük leginkább a sokféle experimentációkat, melyek a legszenvedőbb akaratra is benítolag hatnak. Szemünkre vetették, hogy 1866-ban nem úgy harcoltunk, mint harcolhattunk volna.

A vád tökéletesen alaptalan ugyan, de még ha való is lenne, csakis azokra esik vissza, kik a magyar huszárságot minden áron eredeti jellegétől meg akarták fosztani.

Ezentúl tán nem úgy lesz.

Adja isten!

Régi honvéd.

## SZÁZ ÉV ELŐTT.

— Emlékezők a francia forradalomra. —

### XXVII. Robespierre halála és a rémuralom vége.

A konvent tekintélyét támogató fegyveres erő most két szakaszban vonult a községtanácsa elé, hol Robespierre s társai halványan, remegve tanácskoztak a teendőik felett. Couthon szedte össze legelőbb bátorságát. «Irii kell a hadseregre!» — mondá. «De kinek a nevében?» jegyzí meg Robespierre. «A konventében» — felelé Couthon. — «Nem ott van-e a konvent, a hol mi vagyunk?» Itt Robespierre öcsese füléhez hajolt és suttogva néhány szót váltott vele, azután



OLTÁR ELŐTT. — MARGITAI TIHAMÉR FESTMÉNYE.

A képzőművészeti társulat mostani kiállításáról.

Junius 19-én egy ronda olasz falu határában táboroztunk. Előőröket a dzsidások adtak, nekem pedig meg volt parancsolva, hogy további utasításig az üteget el ne hagyjam. Jóformán attól tartottak, hogy a legénység az előőrökről megszökne vagy pedig, és ezen feltevés sokkal valószínűbb, az ágyukat jobb kezekre nem bízhatták volna, mint reánk. Éjfel felé egy társzeker alá bujva, aludni készültem, midőn lovas tábori vadászt vezettek hozzám, ki avval a szóbeli parancssal jött, hogy tüstént a hadosztály főhadiszállására siessék. Lóra kapok, és a tábori vadász kalauzolás mellett egy fél órai erős ügét után Chiassóba értem. A vezérkari főnök S. alezredes aludt, de mihelyt megérkezésemet bejelentették, azonnal talpra állott.

szárnak az ördög sem tud véteni, ha verekedni akar. Ha csak lehet, fogja el az egész fedezetet; löni nem lehet, mivel alig 3—4 ezer lépésnyire Bosquet tábornok hadosztályának előőrsei állnak. És most jó szerencsét; jelentését — remélem személyesen — 9 órára csak elvárhatom?

— Mindent el fogok követni, hogy a parancsot teljesítem, — felelém, és néhány perc múlva készen tartott lovamon visszafelé vettem utamat.

— No, fiúk, szólítám meg hamarjában felállított különítményemet, — ki akar húst vágni, nekem vagy negyven önkéntes kell.

Senki sem akart hátramaraadni, tehát magam választottam ki negyven kemény legényt, kikkel magát az ördögöt is fölkerestem volna.

terhe alatt megtírtván nékie, hogy orrát a házból vagy annak ablakából ki ne dugja. Husz embert a major hátsó fala mögé állítottam, husz emberrel pedig az átellenben levő szedresben magam foglaltam helyet. Minthogy a francziáknak Pontebbi felől kellett jönniök, hogy Ponte Crescente-nél a mellékutra befordulva Bosquet hadosztályához juthassanak, elhatároztam, miszerint az adott jelle — «éljen a magyar!» — két oldalról támadom meg őket.

Gyönyörű nyári hajnal volt, a minőt csak Olaszországban lehet látni. A mezőkön számtalan fűz pitypalatya szólt, némelykor pedig a messze távolban lönyerítés hallatszott.

Végre három óra után néhány percczel, midőn már egészen kivirradt, tisztán kivehettem a

Emberekim mint fürgeteg lecsapnak a francziákra, kik kardot rántanak, de még a fele sem kaphatta fegyverét marokra.

— Rendez vous! kiálték oda a vezénylő francia tisztnek, ki megvadult lovával alig birt. Megszántam a csuf kelepcébe került embert. A nehékes postakocsiban ülő hivatalnok a hintó fenekén húzta meg magát. Rövid dulakodás után két tiszt és ötvenöt francia lovas megadta magát, míg a többiek kerekét oldva, az országúton Pontebbi felé visszavágtattak. A nehézes sebesülteket lovaikon hagyva, a többi gyalog körbe vettük, és keserves lassu menetelés után, 9 óra 17 perczkor bevonultam Chiassóba.

Mialatt jelentésemet megtettem volna, Gr. P. ezredes érkezett a főhadiszállásra.

megszólt: «Véleményem az, hogy a francia nép nevében kell írni.»

De a francia nép nem volt többé Robespierre táborában. Tapasztalhatta azt Henriot, mikor kevéssel megfűtése után újra megjelenő esapatai közt, azokat a konventügynek megnyerve találta. Elképzelve szaladt a községtanácsba tudni adni a leverő hírt; de ott Coffinhal felingerülve gyávaságán, megfogta vállánál és lelökte az ablakból. A rendőrök később egy emésztőből húzták elő.

A csapatok közeledése által okozott zavar közepette egy Méda nevű csendőr behatolt a tanácssterembe és látván Robespierret egy karszékben ülni, könyökét térdére és fejét kezébe támasztva, felkiáltott: «Add meg magad áruló!» Robespierre felemelte fejét: «Te vagy az áruló, rögtön agyonlővetelek.» De ugyane pillanatban egy pisztolylövés szétrocsosította állkapcsát. Lero-gyott, vérvél festve be a kezében tartott papírszeletet, melyre saját keze írásával egy a néphez intézett kiáltvány volt írva.

Óriási megdöbbenés támad most. Az ifjabb Robespierre remületében kilépve az ablakon, aláveti magát és szétört tagokkal marad a kövezeten. Saint-Just Lebasch hajol: «Ólj meg engem!» De Lebas megragadja pisztolyát s e szavakkal: «Egyéb dolgom van!» magába röpíti golyóját. Dumast, a forradalmi törvényszék elnökét, az asztal alól huzzák elő. Couthon is megsebesül s félholtan vonszolja az utcára s



CSOPORTOSULÁS EGY PÁRISI PÉKBOLT AJTÁJÁNÁL.

csak akkor tér magához, mikor valaki halottnak véltve, a Szajnába akarja lőketni.

Mindenek vége volt.

A szókni nem tudó Robespierret egy hordágyon a konvent elé viszik. Benn Charlier ül az elnöki székből, s következőleg aposztrofálja a gyűlést.

«A gyáva Robespierre itt van. Nem akarjátok, hogy bejőjön?» (Nem! Nem! kiáltják minden oldalról.)

Thuriot: «Egy oly sok bűnnel tetézt ember hulláját a konventbe hozni, annyi volna, mint megfosztani e szép napot megillető fénytől. Egy zsarnok hullája csak dögvészt terjeszthet. az ő és bűntársai helye a vérad. Tegyük meg a bizottságok a szükséges lépéseket, hogy a törvény pallosa haládkétalanul sújtsa őket.»

Patere legem quam ipse fecisti.

Addig is a közjóléti bizottmány helyiségebe szállították. Agóniájáról, utolsó pillanatairól szószerint közöljük Courtois jelentését.

«Robespierre-t — ugymond — a tanácssteremben helyezték egy asztalra.\* Egy feje alá tett prófuntos láda szolgált vákosul. Majdnem egy óráig maradt mozdulatlan, hogy azt lehetett hinni, megszűnt élni. Végre kinyitotta szemét, a vér bőven folyt alsó bal állkapcsán levő sebéből, inge véres volt. Kalap és nyakraváló nélkül volt, égszínkét kabát rajta, sárga

\* Barère említi egyik jelentésében, de mások is megemlítik, hogy mikor a konvent emberei behatoltak a közösi tanácssterembe, hol a lázadás főhadiszállása volt, a tanácssterem asztalán nagy lilomjelvényt pillantott meg, a mi Robespierre s hívei királypártiságát bizonyítaná.

nadrág, sarkig lecsúszott fehér harisnya. Reggeli 3—4 óra felé észrevették, hogy kis fehér bőrszénnyel tart kezében, melyre ez volt írva: «A Nagy Monarchához, Lecourt, udvari szállító, Saint-Honoré utca.» Arra használta, hogy a szájából kiömlő aludt vért feltartsa, s beszéltek, hogy e kis erszényt, vagy pisztolytöket, csellel játszották kezébe, vagy azért, hogy elhitessék, hogy maga lőtt magára, vagy pedig hogy a szállító czéje által emlékeztessék az embereket a királyságra, melynek visszaállítására való törekvéssel vádolták. Sokan jöttek bukásában megtekinteni ez egykor oly hatalmas, oly rettegett embert, és némelyek nem kímélték sértéseiktől sem. Az egyik így szólt: «Ez ugyan szép egy király!» A másik: «Még ha maga Caesar teteme volna is, mert nem lökték a csatornába?» De voltak, kik megkönyörültek rajta s keskenő hijában fehér papírt adtak neki, melyet ugyanarra a czélra használt, mint az erszényt, csupán jobb kezét használva s balkönyökére támaszkodva.

Reggel hat óra felé egy sebész hivat, hogy bekötözze. Óvatossághoz egy kulcsot dugott a szájába; hal állkapcsát szétszavva találta, két-három fogát kihúzta, sebet bekötötte és vízzel telt tálat állítottott melléje. Robespierre időről-időre ahhoz folyamodott és a száját betöltő vért papírdarabokkal fogta fel, melyeket e czélra egyedül jobb kezével többet hajtott össze. Abban a pillanatban, mikor legkevésbé gondoltak rá, fölemelkedett, felhúzza harisnyáit, gyorsan leszállt az asztalról s egy székbe ült. Alig ült le, vizet és vásznat kért. Az egész idő alatt, míg az asztalon feküdt, mihelyt visszanyerte öntudatát, mereven nézett a körülvé levőkre, s főképp a közjóléti bizottmány embereire, kiket felismert.

megállott a ház előtt, melyben Robespierre lakott, egy csoport asszony tánczolta körül. E pillanatban egy gyermek seprőt mártva egy mézszároboltban a vérbe, azzal befecskendezte a házat. A véradon Robespierre újabb inzultusnak volt tárgya. A hóhér oly durván rántotta le sebjé kötelekét, hogy felsikoltott, mire a tömeg tapsolt. Sokan azt szerették volna, hogy Damien, XV. Lajos merénylője sorsával bűnhődjék, azaz kerékbe törjék, kivel való atyafiságát ezáltal terjesztették.

Érdekes epitaphiumot csinált rá egy cipős toll:

«Vándor, ne kérdezd, hogy ki voltam!  
Ha élnek, te fektüdnél holtan.»

Merlin de Thionville így jellemzi Robespierret:

«Alkoss egy gyarló és gyáva emberi gépet, leheld bele az irigység szenvedélyét, állítsd oly körülmények közé, melynek közt Robespierre volt és megkapod Robespierret. Kezdetben hazafi Robespierre-nek hívták, aztán megvesztegethelen Robespierre-nek, majd erőnyes Robespierre-nek, végre nagy Robespierre-nek. Aztán eljött a nap, mikor a nagy Robespierre-t zsarnoknak nevezték, s e nap egy sansculotte, elterülve látva a közbiztonsági bizottmányban, így szólt: «Íme itt van végre a zsarnok. Hát csak ilyen?»

De a legigazabban Taine itéli meg a forradalom három gyászos alakjának, Marat, Danton és Robespierre-nek egyéniségét. «Vegyük el a forradalmat és Marat valószínűleg tébolydában fejezte volna be életét. Danton valami zugrókátort lett volna, a kit, tiltott dolgokba keveredve, tán utoljára is felakasztanak. Ellenben Robespierre úgy folytatta volna, a hogy kezdte: mint szorgalmas, elfoglalt és tekintélyes ügyvéd, az arrasi akadémia pályakoszorúzott tagja\*, irodalmi emlékbeszédek, erkölcsi értekezések, filantropikus broszürök szerzője: kis lámpája, mint száz más hasonló, meggyújtva a modern filozofia világánál szerényen pisálkolt volna, a nélkül, hogy bárkit is megégetne, csak épen egy kis vidéki körre szórva gyér fényét, mely épen megfelelt a kevéske olajnak, mit edénye tartalmazott.»

És ez a becsavagyó, uralomhajhászó természet mennyi halálos élezenek tárgya értelmi közpesszerűségéért az assemblée napjaiban, melyek mindannyi szuró tuskét hagynak hátra kevély szívében. Egy nap indítványozta, hogy a törvények iránti tisztelet fölkeltése végett a törvényhozó gyűlés határozatainak kihirdetését e szavakkal vezesse be: «Nép, íme a nektek hozott törvény: legyen e törvény sérthetetlen és szent mindenki előtt.» Mire egy gascon képviselő felemelkedik ülőhelyéről s a maga déli tájszólásában kijelenti: «Uraim, ez a formula semmit sem ér, nem kell nekünk semmi kántálás!» Általános derűtség. Robespierre elhallgat és boszusan harapja ajkait.

Máskor egy amerikai deputáció szavaira ad az elnök egyhangú helyesléssel fogadott választ. De Robespierre ezzel nem elégszik meg, maga is néhány szót akar csatolni a mondottakhoz és beszélni akar, de a gyűlés nem hajlandó meghallgatni, s végre is kénytelen szót nélkül leülni. Ekkor Maury abbé gunyos mosolylyal emelkedik fel: «Kérem Robespierre beszéde ki nyomtatását!»

Ismét egy viharos ülés. Robespierre izgatottan ugrik fel, hogy egy-eltette szőlő-szavaira válaszoljon, de nem engedik szóhoz jutni, ismételt kísérlet után is csak az első szót bírja kiejteni: «Mérjenek...» «Mérjenek...» Végre egy hang közbeszól: «Ugyan mérjenek neki egy véka zabot!»

S mégis a jellem-komikum e molière-i alakjának van egy rejtélye, melyet nehéz megérteni s melynek kimagyarázását Michelet is megkísérli. Ez a nők érthetetlen ragaszkodása Robespierre-hez, mely a szerelem rajongásának ad olykor helyet. Vajjon hideg, zárkózott modora, minden kísértésnek ellenálló erényessége vonzta-e őket? Meglehet; mert ha vannak is, kik a hatalmas embernek a Duplay-családdhoz való viszonyát kétértelműleg magyarázzák, de viszont adatok tanúsítják Robespierre erényes voltát, s azt, hogy szobájából pedans felháborodással utasított ki magukról megfélekedett hölgy-

\* 23 éves korában ügyvéd, 24 éves korában az arrasi «Rosati» társaság tagja, s 25 éves korában arrasi akadémiai tag. Mint ilyenek a metzi tud. társaságban második díjat nyert egy értekezése, melyet a bűnvádi ítélet által elmarasztaltak hozzátartozóit becstelenséggel sújtó elötlelet ellen tartott.



ROBESPIERRE A KÖZJÓLÉTI BIZOTTSÁG ASZTALÁN.

látogatókat. Annyi tény, hogy beszélnek egy fiatal özvegyről is, ki kezét és 40,000 livre évi jövedelmét ajánlotta fel Robespierre-nek, áradó hangú levél kíséretében, melyben egyebek közt ilyen passzusok olvashatók: «Te vagy legfőbb istenségem, s nem ismerek mást e földön, mint tégedet. Órangyalomnak tekintelek és csak a te törvényeid alatt akarok élni.»

Thermidor 9-ike és Robespierre bukása betetőzte a forradalom művét s visszafordította medrében a felforgatás ama szennyes árját, mely oly elemi erővel sodorta magával az «ancien régime» intézményeit. A következő korszak a forradalmi szenvedélyek fékezésének, a békésebb alkotások és a nyugalom fokozatos visszatérésének korszaka volt. Nemsokára ép azok ellen látjuk fordulni a guillotine kését, a kik a «terreur» napjaiban oly vadállati vérszomjával huzozták alá a népesség ezreit. Fouquier Tinville maga zárja be áldozatainak hosszú sorát. Összes védekezése a rémuralom alatt elkövetett szörnyetteivel szemben abban állott, hogy mások rendelteit hajtotta végre: a «konvent pallosa» volt; lehet e büntetni egy pallost? De e kibuvó nem mentette meg, valamint nem mentette meg Carrier, Nantes despotája életét sem, kire rövid idő múlva szintén elkövetkezett a számadás sora.

A Robespierre befolyása alól felszabadult konvent legelső tényei egyike volt az ártatlanul szenvedők kiszabadítása börtöneikből. Azután a forradalmi törvényszékekkel együtt a közjóléti és közbiztonsági bizottságok is újra szerveztettek. A sajtó-szabadságot, melynek jótéteményében eddig csak a forradalmi hírlapok részesültek, még 1794-ben teljesen helyreállították. Mi több, 1794 decz. 8-án a konvent megnyitotta börtöneit az 1793 május 31-ike óta letartóztatott hatvanhárom tagjának is, és Sieyes felszólalására, ki évek óta akkor emelte fel újra először hangját, a hegypart heves tiltakozása dacára kimondotta a kizárt, de még el nem vett girondisták törvényhozói jogának épségben tartását. A mérséklet újra jogaiba jutott s a józan ítélet győzött a vak fanatizmus felett.

De még az 1795. május 19-én egy viharos napot látott elvonulni feje fölött a konvent. A politikai válság által előidézett gazdasági válság, az értékek rohamos hanyatlása, a tőkének a bizonytalan helyzet által okozott visszavonulása, mindez retentő pangást vont maga után az



BOISSY D'ANGLAS KALAPOT EMEL FERAUD LEVÁGOTT FEJE ELŐTT.

iparban és kereskedelemben, s a legnagyobb nyomor és inség magvait hintette el a lakosság közt. Egy 100 frankos assignata, mely 1789-ben még 85 frankot ért, már 1793 júliusában 33 frankra hanyatlott. Ellenben a kenyér ára az 1793 év első felében Párisban fontonként 6 sousra, sőt a vidéken nem egy helyt 10—12 sousra szökkent fel: a marhahús fontja 6 sou helyett 20 sou, a csukoré 10 sou helyett 4 frank s egy gyertya 7 sou. A forradalmi kormány tízennégy hónapja alatt Párisban mindent csak csoportosulásokkal lehetett kapni, kenyeret, húst, olajat, szappant, tejet, fát, szenet, stb. Reggeli 3 óráig, sőt éjfélig már hosszú sorokban álltak a várakozók a boltok előtt, lábaikkal a hóban, hátukkal a szakadó esőben. Így dülakodtak, marakodtak a legszükségesebb élelmi szerekért, míg az utcásarkokon kiéhezett árnyalakok esengtek a kinyújtott alamizsna után.

Ily fenyegető helyzetben történt, hogy az említett napon a képviselőknek egy nagyobbára nőkből álló csoportja vonult be a törvényhozás színhelyére, «kenyeret és a 1793-iki alkotmányt!» követelve, s elfoglalva a padokat, bántestébe döfték. Azután hulláját meghurcolták a teremben, fejét pedig levágva, egy ember lándzsára tűzte s úgy hozta be a terembe. *Boissy d'Anglas*, ki mindez ideig nem mozdult székéről, látva meggyilkolt kollegája véres fejét, felemelkedett helyéből s kalapját megemelve üdvözölte mély tisztelettel az áldozat megsonkított testem.

Ez epizód még egyszer föllevenítette a pártok harcát egymás közt. A véres dülakodás, melynek a konvent színhelyévé vált, s melynek csak a katonaság erőlyes fellépése vetett véget, úgy tekinthető, mint a hegypart utolsó kísérlete, hogy a visszavonás konkolyát hintse el a törvényhozás kebelében. De a vállalkozás megbukott, az eredmény a thermidoristák győzelme lett. Hanem a konvent is lejártá magát, a legviharosabb törvényhozó testület, melyet valaha a világ látott, s *Boissy d'Anglas* méltó szavakkal jellemezte, midőn az új, III. évi alkotmány tervezetét benyújtotta, mely szakítva az eddigi rendszerrel, a kétkamara-rendszert vette alapul, s a végrehajtó hatalmat egy öt-tagú *Directorium* kezébe tette le.

már részint bölcselmi, részint monografikus irányt vett feldolgozásában, s míg amannak merész szellemű képviselője, *Taine*, nem habozik föltétlenül elítélni a forradalom tényét, s azon meggyőződésének adni kifejezést, hogy a francia társadalom a nélkül is a legjobb úton volt arra, hogy békés úton regenerálja magát, addig a forradalom monografistái egyes részletek lehető teljes kidomborítását és kiszínezését teszik feladatukká. Ha tehát e cikkek nem épen mindenben alkalmasak növelni a forradalom kultuszát, a mennyiben kötelességünknek tartottuk rámutatni a nagy frázisok alatt lappangó hyokritaságra s az önző érdekek és kicsinyes szenvedélyek harcára is: e tekintetben nem utasíthatjuk vissza a magát jobban értesültnek vélő kritika helyreigazítását, de hangsúlyozzuk, hogy e cikkek hangja és iránya a modern francia felfogás híj visszafükrözője. Ez álláspont igazolására, s részint a nagy történeti átalakulással bővebben foglalkozni kívánók tájékoztatására is szolgáljon néhány újabb forrás felsorolása, melyekből a fentebb érintett nagy alapvető munkákon kívül merítettünk. 1882-ben H. Wallon, az Institut tagja, kiadta hat beces kötetben a forradalmi törvényeszek történetét, okmánytárát néhány nagyérdékű függelékekkel s az áldozatok teljes névsorával (*Histoire du Tribunal révolutionnaire de Paris*, 1882); mintegy kiegészítője ennek *Berryat Saint*



A MÉZES HETEK. — MARGITAY TIHAMÉR FESTMÉNYE.  
A képzőművészeti társulat mostani kiállításából.

talmakkal halmozta el a konvent tagjait. Az öregek és gyöngé Vernier helyett *Boissy d'Anglas* foglalta el az elnöki széket. Egy fiatal és bátor képviselő, *Feraud*, miután siker nélkül tett kísérletet a terem kiürítésére, fegyveres erőt hozott segítségül, s ennek élére állva, a fenyegetőn morajló tömegnek halálmegvetéssel állta útját, s mellét kitárva, kiáltotta oda nekik: «Öljetek meg, nem félek a haláltól, de tiszteljétek a törvény szentélyét!» Szavai elhangzottak a feldühödt csorda kiáltásai közt s őt magát elgázolva, testét át léptek a terembe, hol kiüttek padjaikról a képviselőket, egyre «Kenyeret és a 1793-iki alkotmányt!» kiáltozva. Egy aszszony nyelve megtevédvé 1789-diki alkotmányt mondott, mit hallva, kevés híja, hogy fel nem konyeztatták mint royalistát.

Az elkeseredett csöcselék még nem szűnt meg zajongani, s miután egy ifjut, *Mailly* képviselő fiát, golyóval földre terítették, az elnök körül csoportosultak fenyegetőzve. Ekkor *Feraud* feltámaszkodva a földről, félholtan az elnöki emelvényhez sietett, hogy testével védje az elnököt; de egy felkelő elézött a *Feraud* holtan rogyott a tribün lábához. Dühös asszonyi furiák támadtak rá egy pillanat alatt s késeiket holt-

Három évi fennállás után, a IV-ik év 4-ik brumairején (1795. okt. 26) oszlott fel az önmagát lejárt konvent, lebecsátva a függőnyt annyi vér, könny, bűn és zsarnoki erőszak rémjelenetei mögött, s új lapot fordítva a francia nemzet történetében, melynek jövője kódében immár fel-tűnik határozatlan körvonalaival egy óriás alakja, Bonaparte, kit a forradalom szült s nevelt nagyra, hogy a ledöntött királyi szék helyén felépítse a maga világhatalmát.

Várnai Sándor.

Utószó. A francia forradalom újabb ismerete, melynek alapján a most befejezett kölémények irattak, nem egy új és meglepő vonással egészíti ki a forradalom történeti irodalmának azt a régibb oskoláját, melynek keretében *Thiers*, *Lamartine*, *Michel*, *Carlyle*, *Guizot*, sőt részben *Quinet* és *Louis Blanc* művei is mozogtak még. Ép az utóbbi években eddig ismeretlen levéltárak átkutatása, régi családi naplók és följegyzések napvilágra kerülése, sőt egyes szájhagyományoknak is gondos följegyzései oly adatokat hoztak napfényre, melyek a forradalom nem egy epizódját, nem egy szereplő alakját, s azok cselekvései erkölcsi rugóját, egész új világításba helyezik. Nem csoda, ha a rendelkezésre álló anyag ily teljessége mellett a forradalom történetírása is ma

*Prix*-nek szintén eredeti okmányok után megírt munkája: «La justice révolutionnaire à Paris, Bordeaux, Brest stb. Paris 1861», mely a departementok forradalmi törvényeszei működését is felöleli; anekdotikus adatokban gazdag H. *Welschinger*: «Les almanachs de la revolution, Paris 1884» című műve; míg a forradalomkori irodalom és sajtó ismeretere vonatkozólag bő szemelvényekkel találkozunk *George Duval*: «Histoire de la litterature revolutionnaire, Paris, 1879» cz. művében. A királyi család Temple-beli fogsgát, s XVII. Lajos gyermekkorát és halálát az *Archive national* egészen kiadatlan okmányai alapján *Chantelauze* írta meg: «Louis XVII., son enfance, sa prison et sa mort au Temple, Paris, 1884.» czimmal, s e munkáról maga *Taine* így nyilatkozik, mint a mely «végleges e kérdésre nézve». A vendéi fölkelés történetét *Barante* írta meg.

Vége egykorú források közül még a következőkből merítettünk: «Journal de ce qui sont passé à la tour de Temple pendant la captivité de Louis XVI. (Cléry naplója) Londres 1798»; «Histoire de la conjuration de Maximilien Robespierre, Paris 1795»; «Memoires sur la vie privée de Marie Antoinette, par Madame Campan»; «Denonciations aux français catholiques des moyen semployes parl'assemblée nationale pour détruire la religion catholique, Andainel»; «Descrizione dei deputati alla Convenzione, che votarono per la morte di Luigi XVI.» stb.

## MARGITAY TIHAMÉR.

A magyar festészet rövid multja is tisztas elismerést vívott ki magának külföldön, kivált a magyar tárgyú életképek terjednek el ott mindjobban, s a külföldi műtársaknak e speciális genre iránt való érdeklődése bizonyítja, hogy a külföldön jó piacok van. Akárhány német festő is fest most már magyar tárgyú képeket, s tanulmányokra magyar földre utazik.

Festőink nagy része az életképekkel foglalkozik, még pedig leginkább a magyar falusi és mezei életből veszi tárgyait, s előszeretettel fordul a paraszt-alakokhoz. Emlékeztet e jelenség a hollandi festészetre, mely a flammand népelet és alakjai festésében oly mély bányát talált, s annyi műértéket dolgozott föl onnan. Még abban is megvan a hasonlat, hogy a holland is kis nemzet, mely a világ eseményeiben döntő szerepet nem vihetett; de a művészetek történetébe kitűnhetetlenül beírta nevét. Mint genre-festők, ők dicsekednek a legkitűnőbb mesterekkel.

A magyar genre-festészet kezdetben azonban meglehetősen egyhangú és monoton módon nyilatkozott. A korcsmai jelenetek, a cigányok, a duhaj legények egymást váltogatták. Az ismétlés tárgyban, alakokban már egész modorossá vált. A visszatetszés nem maradt el. Néhányáéval ezelőtt a képzőművészeti társulat egyik közgyűlésén a megnyitó beszédben kifejezte ezt nagyérdemű elnöke szintén. Az öntudat is fejlett fiatal művészeinkben, s ma már válogatosabbak a tárgyban, melyet ötlettel, elmésséggel, leleménnyel dolgoznak föl.



MARGITAY TIHAMÉR.

Kozmata Ferencz fényképe.



MARGITAY TIHAMÉR BUDAPESTI MŰTERME.

Kozmata Ferencz fényképe.

Az izlés tisztult, a művészi szempont emelkedett, a hatás bensőbb. A festeni valót nem csupán a falun és mezőn keresik, hanem az egész életben. Az uri társaságok, a fényes termek élete sem marad figyelmen kívül.

Életképi festészetünk egyik eredeti képviselője *Margitay Tihamér*, ki első föllépteivel újabb és újabb zavarba hozta azokat, kik szeretnek volna fogalmat alkotni magoknak, hogy mily irányban fejleszti képességeit. Csak az volt bizonyos, hogy különvált azoktól, kik a népeletet vették ecset alá. Legelső képén egy müncheni jeles művész szorgalmas tanítványának mutatkozott. Majd egyes uri alakokat, dandyket, elegáns nőket festett, aztán drámai jeleneteket is adott; — mindezek után a «Dido keserve» című történelmi képet. — Genre-festő, drámai festő, vagy épen történelmi festő lesz-e, nem bírták eldönteni a műkiállítás látogatói, kiket azonban önkénytelenül is érdekelt az ifjú festő törekvése, melyben nem csak nyugtalanságot, hanem lázasságot is lehetett észrevenni. Keresett egy bizonyos irányt, midőn a többiekétől eltávolodott. Végre egy határozott lépéssel rátért az új ösvényre. Az országos kiállításra készített «Ellenállhatatlan» festménye volt a forduló, s annak sikere, általános hatása a buzdítást is megadta *Margitay*-nak, hogy a szalon genre mellett maradjon. És lett az élet vidámságának festője. A komikum iránti ép érzékéről azóta sokszor meggyőzte a közönséget, mely jó kedvvel nézi képeit, a műcsarnokban már keresi is. Megszerette vidámságát, mulatságos tulzásait, ötleteit. Festményeiről a fényképezések gyorsan készítenek a másolatokat, s aztán látni lehet kisebb-

nagyobb alakban a kirakatokban, az albumokban, s megjelennek a külföldi képes lapokban is. Alig van valaki, a kit a képek érdekelnek, hogy fényképek után ne ismerné az «Ellenállhatatlan»-t, «A kosár»-t, «A jó partie»-t és a többieket, melyekben a közvetlen közelünkben nyugvó élet és alakok humoros tükröződik vissza, a festő szeretetreméltó tulajdonaival, ironiájával, burleszk csapongásával, komikai vénájával s az előadás rutinjával. Lapunk is bemutatta időről-időre a fiatal művész festményeit. Olvasóink ismerhetik azokat. Most bemutatjuk magát a művészt is, kit ép a jelenlegi kiállítás alkalmából kettős kitüntetés ért. Egyik festményét királyi felsége vette meg, s ugyanazon festményét a Ráth György jutalmára is érdemesítették.

Margitay Tihamér még fiatal ember. Most van a férfikor elején, és sikereit mindjárt pályája kezdetén aratja. Tehetsége számára hátra van még a szellemi tevékenység legtermékenyebb, leggazdagabb kora. Ungmezei régi család ivadéka, s atyja szabolcsmezei földbirtokos volt. Debreczenben tanult, ott végezte a gimnáziumot. Nagybátyja, Margitay Dezső, az ismert novellairó, látva, hogy mennyi hajlammal rajzolgat, buzdította, hogy folytassa ezt tovább a fővárosban, s Margitay Tihamér föl is jött a mintarajztanodába, hol Székely Bertalan jeles művészünk vezetése alatt négy évig tanult, több ízben elnyerve az intézet díjait. Festészeti tanulmányait aztán Münchenben folytatta az akadémián. Történeti kompozíciókkal itt is többször nyert jutalmakat. Münchenben készítette a budapesti műcsarnok 1881-iki kiállítására az első festményt (Római dárúdó), melylyel nyilvánosan fölépelt. Buzdító rokonszenvenvel fogadták. Művészi tanulmányait azután Olaszországban, Velenczében — hol egy évet töltött — és Florenczben folytatta. A külföldről több genre-képet küldött haza, a kiállításra. Ez idő táján festette a «Megtérés» és a «Már késő» című nagyobb képeit, melyekkel a fiatal festő komoly figyelem tárgyává lett. Sűrűn következtek aztán a kisebb genre-képek, szalon-jelenetek, rokonszenves női alakok, feszítő uracskák, gögös eleganciában vagy ütött-kopott nyalkaságban.

Kis és nagy képek vegyesen, de nálunk még szokatlan genre, látszólag igénytelen is. Margitay hallott sok jó tanácsot, figyelmeztetést s ezek következménye lett, hogy történelmi tárgyat keresett, s nem sokára a tengerparton kesergő, hőgyeitől körülvelt Didót láttuk tőle. Ezen a technikában tanusított haladást dicsérték, a mi az ambíciózus fiatal művészt megint csak nem elégitette ki. Szorgalmasan dolgozott ezután is, de kedvetlenül. Az «Ellenállhatatlan»-t csak afféle atelier-műnek készítette, sokat nem remélt tőle. A kép tárgyát egyszer az Erzsébet-téren látta, egy padon ülő betyke uracsot; ugyanazon padon ült mellette egy csinos gouvernante, egy kis lánykával. Az uracsból lett az «Ellenállhatatlan», a mint komikus elbizakodással ott trónol a pad végén. A gouvernante nevető szép arca pedig egy képes könyv felé hajlik, melyet a kis lánynak mutogat. A képen az élet melege, a vidámság jóize megtette a hatást. Sokat irtak róla, sokan nézték, elterjedt mindenfelé.

A következő évben fellépsült erővel lépett föl ismét Margitay. «A jó partie»-t kaczagva nézte a közönség. Festett vigjáték ez, egy család ünnepélye, a mikor a kérés fogadják, egy fél-szeg és csuf fiatal embert, ki azonban jó partie: az öregek kedvét keresve veszik körül, hanem a ház kisasszonyai mulatnak rajta, csak a leendő menyasszony van megdöbbenve a szerenestől. Tavaly pedig a «Kosár» című életképpel a műcsarnok művészeti nagy díját is megnyerte. Ezt a képet csak a napokban közöltük.

A fiatal művész, mióta első határozott sike-

rét elérte, évről évre emelkedik. A komikum és burleszk iránti érzéke finomul, vidám előadása elmésségben, könnyű kifejezésben gyaprapszik, a technikában egyre több az ügyesség és biztos-ság, s a színek vonzóbbak, kellemesebbek.

A mostani kiállításán «A mézes hetek» szolid és vonzó kompozíció. Az ötlet, melyet feldolgozott, a jellemző erőt veszi igénybe, mert a kép komikuma csak a szereplőkben magokban nyilvánul, ezekből tudjuk meg, hogy mi történt. Elegáns ebédő táru föl. Az asztal reggelihez van terítve; de már asztalbontás történt. A fiatal férj



PRÓBA ELŐTT. — Margitay Tihamér festménye.



UTZASARKI DANDY. — Margitay Tihamér festménye.

ott hagyta reggelijét és az asztalt, félre ült egy karosszékre, s úgy tesz, mintha nagyon elmélyedne a hírlapolvasásba, és nagy szippantással eregeti a füstöt szivarjából. Az asztalnál ott maradt a fiatal nő, választékos házi öltözetben. Hátul ül felénk, a kezével és zsebkendőjével fedi el arcát. Noha nem láthatjuk arcát, az alak magán viseli egy csinos, fiatal nő kellemét. Világos, hogy a fiatal pár közt összeczorrenés történt. A férj arcán látni, hogy nem valami mélységes lehet az ok, csak duzzogás — talán épen az első duzzogás — az egész. Ezt a jelenetet meg-lepi a mamma érkezése. Talán épen ennek megje-

lenésére fakadt sirva a menyecske, talán épen az anyós okozza, hogy a férj oldalvást tekint a szeme szögletéből arra felé, a honnan most igazi vihar törhet elő. Az anyós erélyes és harezkesz alak, a ki fenyegetőn méri tekintetével vétéjét. E tekintet jelentősége iránt semmi kétség, oly elszánt az. Megjelenésében pedig teljes a komikum. Először a helyzet maga adja meg ezt; másodsor az erős karakterű nő szemé, utolsó divat szerinti magas és szalagos kalapjában, komor prémes felöltőjében, fenyegető magatartásában. A negyedik alak a szobalány, a ki a teás kannával siet ki, de még egyszer visszatekint a jelenetre, nevető arccal, mely mintegy mondani látszik: «Lesz most mindjárt valami.» A képen helyén van minden. Csinos és kellemes az egész, erővel és érdekesen megfestve. A kép Párisban is ki volt állítva a nyáron a világtárlaton és dísz-okmányt kapott. Itthon a Ráth-féle díjat nyerte s a király vásárolta meg képtárába.

De Margitay nemcsak a komikai jelenetek és alakok festésében foglalkoztatja tehetségét. A drámai festészetben is megéri erejét. A múlt őszszel is láttunk egy nagyobb drámai kompozíciót tőle, az «Utolsó próba» cím alatt, melynek főalakja egy beteg zeneköltő, kinek előadandó zeneművéből az előadók most tartják a beteg dolgozó szobájában az utolsó próbát, míg a család tagjai gyöngédséggel és elragadtatással veszik körül a beteg költőt. Most pedig a «Mézes hetek» derült zivatarra mellett ott találjuk az élet sötét árnyát és fájdalomát az «Oltár előtt» festményen. Tárja jól ismert, elég sokszor halljuk és olvassuk. Az oltár előtt, épen az esküvés pillanatában, megjelenik a vőlegény előtt az elcsábított leány. A színhely egyszerű, falusi templom. Násznap nincs, a menyasszony, a vőlegény uti ruhában. Ugy tetszik, rögtön utazni akarnának. Jelen van még a menyasszony atyja, és a tanúk. Minden sejteti, hogy az esküvőt lehetőleg csendben, feltűnés nélkül akarták megtartani. A pap már az oltár előtt áll, a ministráns fiú épen a vánkost készül az oltár lépcsőjére tenni, hogy a vőlegény és menyasszony letérdeljenek. De váratlan vendégek érkeznek az esküvőre. Az anya, elcsábított leányával. Szenvedélyes haraggal lép az anya az oltár felé, rámutatva a csábítóra. A leány leroskad. Anyja megragadja egyik kezével, s úgy igyekszik oda vonni a vőlegény elé, hogy lássa áldozatát. Egyszerű, szöke lány, s mind rajta, mind anyján látszik, hogy szegény teremtesek. A menyasszony atyja karjába hanyatlik, a pap megbotráncozva áll az oltárnál, a vőlegény megszenyülve hajtja le fejét. A templom ajtajában még három alak látszik, kik az utcáról lépnek be. Ezek megjelenése adja tudunkra, hogy a botrányt már odakünn is tudják. Drámai pathosz hatja át a jelenetet, s különösen az elkésredett anya válik ki, boszuálló haragjában. A kép Margitayban a drámai festő iránt is fokozza a szép-reményeket.

Kiseb képeiből is bemutatunk kettőt. Egyik az «Utzasarki dandy», egy vedlett eleganciájú ur, kopott kabátban, mely egy kissé bő is neki. Fűtyörészve várakozik valakire, talán épen légyottal ültette föl valakit, s annak ablakára nézeget. Hasonló alakok bőven mozognak a főváros aszfaltján, kivált virágvasárnap körül, mikor a szerződés nélkül maradt színészvilág ott táboroz a «Pannonia» kávéház körül. A másik egy elegáns fiatal színész, prémes felöltőben. Rokonszenves, mosolygó alak.

Végül legyen itt egy kép a művész műterméről is. A közönséget érdeklí, hol és hogyan dolgoznak a művészek, kiknek műveiben annyit gyönyörködik. De csak kevesen tudják, hogy egy festő vagy szobrász műterme milyen. Az írónak elég

az íróasztal és néhány könyv. A festőnek és szobrásznak egész muzeum szükséges, mert nekik látni kell a mit lefestenek, a mit mintáznak. Régi fegyverek, különböző öltözetek, választékos butor-darabok, antik tárgyak, soha sem hiányzanak. A festő igyekszik megszerezni mindent, a mit fest, egész bebutorozást elegáns szalonokhoz, nagy szőnyegek, selyem, bársony szöveteket, mindenféle apróságot, asztali díszeket. Mindent természet után fest, hogy igaz legyen, s mindent a maga helyén tanulmányoz előbb, hogy lássa az elrendezés helyességét, a színek hatását.

Néhány év előtt még alig volt egy-két berendezett műterme a magyar festőknek. Kopasz falak közt dolgoztak, a lefestendő tárgyat itt vagy amott lesték el. Most már van több is. Köztük egyik legszebb és legelegánsabb Margitayé, telve fantasztikus bútorokkal, drága szőnyegekkel, a legkülönbözőbb alaku székekkel, a palisander fából faragott karos széktől és gyöngyházzal kirakott keleti tabourettől kezdve a finom, könnyű, selyem székecskéig. Japáni napernyők, szokatlan alaku lámpák, régi csillárok, vérték, kardok fegyverek, antik szekrények, vázák, szobrok kandellaberek, kerevetek, trofeumok, kitömött páva, pompás tigrisbőr — egész muzeum ez, melynek tarkasága, eleganciája a hangulatot is emeli, s kellemessé teszi a köztük időzést.

A Margitay műterméről felvett képen most készülő festménye is látható: «A köszöntő.» Egy fiatal ember virágbokrétaival közeledik egy szép lányhoz, hogy névnapjára átadja. Nagy zavara mutatja, hogy a bokréta mily igazán szívéből nyújtja. A kép már nagy részben kész, talán egészen is elkészült már, mert Margitay gyorsan dolgozik, mihelyt egyszer tisztában van tárgyával. Termékenységét és tehetségének gyors fejlődését eddigi sikerei is méltán fokozhatják.

## ÉJFÉLKOR.

Csend van, néma, reszkető csend,  
Nem zavarja más az éjt,  
Csak az öreg álmos óra,  
A mint fáradt mutatója  
A tizenkettőre ért.

S felhangzik komoly verése,  
Mint mély, szagattott sóhaj,  
Hangzik búgva, nyögve, fájva  
S még sokáig rezg utána,  
Mig a hang a csendbe hal.

Mért figyelsz e hangra, neszre?  
Hagyd az éji árnyakat,  
Rejtelmük' ne lesd, ne kérdezd;  
Menj, aludj', míg föl nem ébreszt  
Csókjával megint a nap.

VARGHA GYULA.

## TÉLI ÉLET PÁRISBAN.

Eredeti levél.

(Az Eiffel-torony új ruhája. A Luxembourg-park verebe. A világváros páriái. Zola Emil legújabb regénye és a «La France criminelle» bűnvádi esetek gyűjteménye. Híres falragaszok: a Morgue-ban és az akadémiában. A St. Eustach templom boltívei alatt.)

Páris, 1889 decz. 23.

A Mars mezején minden csendes. A decemberi fuvalat lehervasztotta a pünkösdi királyság virágait s a csillogó harmat, mely reggelként a pázsitot ezüstöztette, nem üdítette többé, hanem oldóste a szegény fűszálakat. Az Eiffel-torony, mint kilobbant világító-oszlop áll a néma éjszakában. Ijesztően szép látvány a decemberi holdvilágos éjjeleken ez a vak titán; a világosság körülfogja sejtelmes fényével, azzal a fényvel, mely az elmulasztott juttatja eszünkbe. A torony belsejében pedig titokzatos félhomály borong, a vasoszlopok között méla hallgatás; csak néha roppannak meg a karcsu idegek a fagyos levegőben. Gígázi vashárfa, melynek hurjain az elemek játszanak. A torony csúcsa belevész az égbolt szürke hangulatába, csak sötét foltot



ÉJFÉLKOR. — SZILVESZTERI KÉP.

látsz odafönn; reggelre azonban villogó fehéren az is kitündöklök: ráhullott az első hó. Milyen kábító látvány; egész testét dör borítja ezüst mohaként, vagy mint fehér selyemtakaró, rajta drága gyöngyül millió jégzem csillog a vasháló közein; az emeletek karzatai hattyuprémet öltöttek, s hermelinnel a vállán, galambbőz üstökével magaslik ki a fehér szimfóniából az ércoszlop: Páris Gullivere. Egy ós óriás: minő új kép, méltó Cormon és Veressagin ecetére. Ilyennek látta képzeletében és meg is rajzolta a kiállítás hivatalos lapjában — bár humorral — egy magyar festőnő, a kinek nevét nemcsak a francia lap e képe alatt olvastuk büszkeséggel mi magyarok, hanem Párisban jól ismert történelmi nagy festményei és — ennek a mi lapunknak kedvelt illusztrációi alatt is.

A hó. Mennyi örömeztet van e szóban. Gyermekek ujongása sikos lejtőn, hócsata és hajlókázás közben; szánek repülése széles utcákon, vidám csendő szavával, prűszkölő ménnek rohanásával; a vadász kéje, a mint a versaillesi erdő hóleplein a vad friss nyomát csapázza; künn a boulognei tavon széldítő sikamlás, mely az arczot gyönyörtől gyújtja ki.

Öröm annak, a ki norvégiai medvebundájába, orosz sikkába, svéd keztyűbe bujhatik, a miket a párisi kiállításról hozott haza; de hát mit csinálnak a kertek és utcák madarai, mikor szegények télen-nyáron egy kőntöst viselnek s a morzsát a fű közül, az utfélen szedegetik? Rosz lesz a sora a Jardin du Luxembourg verebei-

nek. Mi vár ezekre a kis gaminokra, utzagerekekre, a kik versenyt fűtyörésznek Páris többi camelot-jával \* s mint ezek, egész nap szerte ca-

varognak? A Luxembourg-park verebei vígan fognak csiripelni ezután is és legfeljebb annyit tanulnak a kerti aranyozott rácának neki támaszkodó gamintól, hogy nyakukat lehajtják a begyükre és vékony lábukat fölváltva emelgetik a hidegben. Tudják, hogy van, a ki gondoskodik róluk. Öreg úr, a párisiak jól ismerik. Minden délután ott van a Luxembourg-parkban és szórja a nyalánságot árváinak. Micsoda ribillió van a verébpanyán, mikor ez a zömök bársonykabátos ur befordul az őrgyuhója mellett! Ezer kis torokból hangzik éles szopránban: «Bonjour M'syö, Bonjour M'syö!» («Jó napot, öreg ur!») és azzal repül felé egy küldött és vízi diadalmasan a veréb-Napoleont. Esznek a kezéből, ráulnek a czilindere karimájára, kabátjára, fölnyillalnak a vetett falat után és elkapják röptében; billegve ott udvarolnak körülötte. Ézért hívják az öregot: «Charmeur d'oiseaux»-nak, madarak kényeztetőjének.

A gamin, az utzagerek, pedig onnan távolról nézi. Sovány, sápadt arcát neki szorítja a rácának, szemét irigyen odaszegzi, egy-egy falat után hidegtől remegő ajka önkénytelenül megnyílik, fagyos, kékiült kezét dugogatja a rongyok közé, a melyek testét alig takarják, sehogysé védik. Talán az is megfordul az ezében, hogy hát neki miért nincsen tolla, mint annak a verébnek, vagy hogy miért nem építhet ő is fészket magának valami ágakon? Mert az Istenről nehezen tud és sohasem hallotta a szép példázatot a rét lilomáról s az égi madarakról.

Vissza ne riadj, nyájas olvasóm, a ki a leve-  
\* Camelot, utcai nép, mely szegényesen a szürke camelot (parket)-szövetbe öltözködik.



TÉLI ÖLTÖZÉKEK.

leekben, melyek a fény metropolisáról, Párisról szólnak, csak dicsőítést és sugárzást találtál, hogy soraimat én a nyomor rongyaival tarkítottam s a ragyogó látványba londoni ködöt kavartok. Hidd meg, hogy a kik csak szemed kápráztatták s inyed csiklandozták, jó hírlapírók voltak, de rossz etnographusok és humanisták, vagy éltek a mámorban ők is, mint a párisiak s nem látták az alakokat a nyomor felhomályában, a mint hogy mindennap végigmennek a tündéri boulevardokon s nem tudják, hogy alattuk egy másik Páris is van utcákkal és terekkel, a minek neve *les égouts* (a csatornák). Ne maradj a *Boulevard des Italiens*-en és *Capucines*-en, hol estenden a kitanult kéj és fényűzés tűzi csáb-játékait, eredj egy kőhajításnyira a nagyszerű *Avenue de l'Opéra*-ra, mikor a lámpákat oltogatják. Nézd a koldusasszonyt, ott ül didergő csemétéivel, odanyomva testét az óriás boltblakhoz, hogy fölfogja a meleget, melyet a kandalló-raktárban reklámul tűzőn egy harangkályha áraszt az üvegen által. S tekints a francia lapok pazar karácsonyi számának utolsó oldalára, talán ott olvasod elrejtett petitsorban, hogyan fagyott meg valami nyomorult két gyermekével együtt a hideg aszfalton. A *Palais Royal* arkádjai alatt lássad meg a lépten-nyomon elédkerülő szerencsétlent, a kit kutyája vezet át a városon, az éhség keze az életet és olvasd el mellén lógó fakó pléhtábláját: *« Messieurs et mesdames n'oubliez pas le pauvre aveugle ! »* (Uraim és hölgyeim, ne feledkezzenek meg a szegény világtalanról!) Nemcsak a *Louvre* áll Párisban, a *Mont-de-Siété* is; nemcsak a *Pantheon*, hanem a *Mazas*, a kis és nagy *Roulette* sötét börtönfala is. Ha láttad a *Lutte pour la vie*-t (Harc az életért) a Daudet premiéréjén, keresd föl a *struggle-for-lifers*-eket (a megélhetésért küzdőket) a külvárosokban, a chiffonniers-k (rongyszedők) dombjain; ha a Comédie-Française-ből kilépsz és megrázott *Worms* művésze a nagy nyomor ábrázolásában: nézz oda a didergő csonka öregre, a ki esdekelve kínálja Rabelaisnak, Moliérének vagy Bérangernak valami ócska kőtetőt; a Folie Bergéres matinéja után járd végig egy délután a *folie* fájdalmas tanyáit: az örültek házát; és a Champs-Elysée groomos hintóit megcsodálva, ereszkedjél szóba azokkal a szegény asszonyokkal, a kik a kis fás, gyümölcsös, zöldes vagy teljes kocsiat tolják, vonszolják a sikos uton keserves görnyedéssel, hol egyedül, hol hű kutyájukkal egy hámban.

Szóval köved a könyörület géniusának s vele a mai társadalom legégetőbb kérdésének sugallatát; vidd le a könyörület és értelem világát a pincékbe, mert a sötétben csak bűn és boszúvágy sarjadhatik. Miért legyünk vakok kizsákmány, mint a párisiak? Mert Gondinet *« Egy párisi »*-ja az ő meggyőződésével, hogy az ő körén kívül nincsen és nem is lehet élet; a ki letérli a balsors könnyeit, mert ki nem térhetett előlük s idegeit kellemetlenül rezgeti látásuk; jót tesz a maga jó érzéseért, nem a nyomor átértése folytán: ez az alak nem egyén, hanem típus. A párisi természetű fogja mámoritást, idegei elpuhultak, irtózik a kínos behatásoktól; s mert módja van a gyönyörben: ehhez annyira hozzászokott, annyira jól érzi magát a fűszerezett levegőben, hogy fél kiragadtatni belőle; s mivel a nyomor jelenetei nem tetszetősök, kerül s elhítteti magát, hogy nincsenek is.

S itt kezdődik Zola jogosultsága.

Mert Zolát érteni kell, mielőtt — akár égbe emelnők, akár az akadémikus követ reá vetnők. Zola missziót teljesít, de nem az irodalomban, a mint követői és utazónai hiszik, hanem a társadalomban. Nem a stílusban, hanem az erkölcsökben. Teljes egyéniségével nem az egész világon, vagy minden társadalomban, csak a francziában jogosult. Művei könyörtelenül igaz, de egyszersmind szomorú tükröi a nyomornak, bűnnek, szenvedélynek, az irtózatosságnak. Ő neki elemi erővel kell megrendíteni a párisiaknak közömbös és a mondott felindulásokat elutasító idegrendszerét és a fájdalomat és rútát oly kerülhetlen irtózatosságában kell reá kényszeríteni a társadalom felső köreire, hogy az megtagadhatatlan, széppihetetlen, elodázhatatlan, felejtethetetlen legyen, az agyvérlet lázba hozza, s benne az eszmék mulhatatlanul megfogamzanak.

S legyen bár ez működésének tudatos vagy nem tudatos része, lelke és tehetsége mélyéből támadó vagy csak külső okokból választott: ez nagygyá teszi őt s műveit korszak-alkotókká. S ha *Cloris-Hughes*, a költő-képviselő, Páris egyik legszellemebb csevegője, a *Salle des Capucines*-ben azt mondja nekünk, hogy Zola egyképen ír le egy Nanát, rózsát, lovat, gőzmozdonyt: az csak annyit jelent, hogy mindig úgy ír, hogy állandó alapérzelmet ébreszt s mindjobban belemélyeszi olvasója lelkébe. A Rougon-Macquartok történetírója a nyomor és bűn balladát akarja a *rondeaux*-k helyébe tenni, miket a szalonok költői zengedeznek, keztyűs kézzel nyilván a durvább hűrokhöz. Zola a franczia társadalom Niebelungen-énekét írja meg. Amit mond, az egy nappal előbb vagy utóbb, vagy ugyanakkor lejátszódik a Palais de Justice-ben, a Morgueban, egy padlás-szobában, a *« Hôtel-Dieu »*, a nagy városi kórház, bontozó termében, a Szajna partján, az árusarnokokban, a st.-étiennei bányában, a börtönben vagy a Faubourg-St-Germain valamelyik híres szalonjában. Regényeinek egy-egy lapja szinte ki van vágva a *« Temps »*, a *« Paris Illustré »* vagy a *« Petit Journal »* törvényszéki és napi rovataiból. Szóval a társadalom testéből azon véresen, sebesen. És abban van Zola utánzóinak megölő betűje nálunk Magyarországon (ha írói tehetségüket kétségbe nem vonjuk is), hogy erkölcsi létjogosultságuk nincsen. Nem értik meg a társadalmat, melynek írnak s mert nem állanak szemben a franczia publikum sajátosság idegrendszerével és mesterséges érzékeltségével, az ehhez mért erős szerektől épebb idegzetű — még eddig legalább épebb idegzetű — társadalmunk megrázkodik és aszervezetének megfelelő követeli. Mert a *zolaizmus* — ez a név jobban illik reá, mint a naturalizmus — mint stíly és modor, erkölcsi alap nélkül, nem jogosult s a pornographiára vezet.

Zola művei, mondtam, a franczia társadalom sebeiből fakadnak. Ime, a legcsattanóbb bizonyíték. Legújabb regényének a *« La bête humaine »*-nek (Az emberi állat) folytatásait olvasgatva a *« La Vie populaire »* című lapban, csaknem folytatását véled olvasni *Henri Joly* legújabb művének, a *« La France criminelle »*-nek. Mit Zola problémát tűz ki: megmutatni azt, hogy a civilizáció emberben maradt valami a barlanglakóiból, azt *Joly* tudományos kutatással bizonyítja. A *« La bête humaine »*-ben három gyilkosság játszódik le előttünk: a szenvedélyből gyilkolónak, a haszonlesés vágyából és a gyilkosságért lihegő gyilkosnak büntetése. Az elsőben a Barrême és Penayrou, a másodikban a Pel-ügy támad föl emlékezteteden és a gyilkosság fanatikusát sem kell már *Lombroso* művéből kölcsönöznöd, mióta a pont-a-moussoni szörnnyeteg, a négyzseres gyilkossággal terhelt *Dauga*, a *« nyugoti Troppmann »* néhány nappal ez előtt ott ült a nancy-i esküdtek előtt és a nép boszúváltói között ment börtönbe, a halálos ítélet súlyát érezve fején. Vagy kell-e a *Lombroso* törvényére és a *« La bête humaine »* *Jaques Lantier*-jára, az öröklésből terhelte, kínosabb



ESTÉLYI ÖLTÖZÉKEK.

példa, mint az, a mit e pillanatban olvasok az *« Eclair »*-ben: *« A gonosztevő asszony neve synonimája a lopásnak és gyilkosságnak. Geomay özvegye ez, anyja az özvegy Rouxné gyilkosának, a ki a Saint-Lazare börtönben ült akkor, mikor fia a büntetett elkövette. Röviddel ezelőtt jött ki onnan és most a Dépôt-ba csukták el. »*

Oh, a bête humaine megmozdul, ha csiklandozzák és a *« bűn viszketete »* jobban ragad Párisban, mint az a sajátságos (influenza) láz, mely néhány nap előtt a Grands Magasins du Louvre 500 alkalmazottját verte le lábáról. Mert a civilizáció millió csodája, a vakító kirakatok, örvényző mulatóhelyek földás annak, a ki bele-nyulhat a Grál-csészébe, vehet abból, a mi értekeit ingerli; hanem annak, a ki fázik, holott százával lógnak a prémes bundák előtte, éheznek, holott megszimatolja a fűszeres étellálat, a ki szomjas, holott az üvegablakon látja az édes nedvet, mely a karsu poharakon lecsordul: annak számára Páris bőségsszaruja és ragyogása irtózatossá kísértés, a bűn iskolája. Mert mutatja neki az üdvöt s nem adja; kigújtja benne az élvezet tudatát s tehetetlenségét tüzes sarantyúval ösztönzi. Ezért irtózatossá a világvárosok levegője. Azoknak a sötét alakoknak az agyában, a kik ott járnak a ragyogás közepette, forr a szocializmus, a kommunizmus, a lopás, támadás, rablás, gyilkosság végzetes gondolata, mely szándékká, elhatározássá érhetik minden pillanatban. Ehes kutyák, melyek megvesznek attól, hogy láncra kötik és izes falattal ingerlik.

A *« La bête humaine »* regénye és a *« bête humaine »* valósága kettővel szaporította azon fali hirdetések számát, melyekből Páris foglalkozott s melyek ilyenképen híresekké letének. Az egyiket egy törvényszéki végrehajtó (Gouffé) halálával, a másikat Zola Emil hivatalos halhatatlanságával váltotta meg. Amaz a sötét alacsony épületben volt kiségezve, mely ott áll a Notre-Dame temploma mögött, közelében a Szajnáknak.

A Morgue.

Komor, fájdalmas tanyája mindazoknak, a kiket a végzet ostora beleüldözött a Szajna hullámaiba, vagy gyilkos kéz alatt hullottak el, vagy a kiket az életben nem akart ismerni senki és a halál torzvonásaival arcukon itt várnak kiterítve, hogy valami kíváncsi rájuk ismerjen legalább itten és elmondja: Ő az, a szegény nyomorult, a fázó, az éhező, szomjazó, feleszű, a balsors gyermeke. Itt *« birták »* tetemre Páris legújabb talányos gyilkosát, *Vodabest*, egy kis leánya megölőjét s csikarták ki belőle büntette részleteit. A gyilkosokat itt szembeesítik bűnük áldozataival. Néhány nap óta ezrével tödül ide a nép: szalonok kéjence és a boulognei erdő kaczér leánya, hattuprimes öröm- és fagyos hárfaleány; óriás karimájú borkalapjával az árusarnokok liszthordója, kaczki süvegében, beretjében az étudiant és fehér viaszszilinderrel a bérkocsis;

a paraszt csillogó, kék zubbonya után a következő széles bársorny plundrája s az *égontier* (csatorna-tisztító) ezombot verő halzsíros csizmája következik. Mint a színházak bejárásánál, *queuet* (sorfalat) képeznek a tödülő kíváncsiak. A Gardien de la paix (rendőr) tízével eresztí be őket a gyászos helyre. A Morgue termét nagy tükör-üveg választja ketté. Ez üveg mögött látod a halál kirakatát. Lábal az üvegnek, a fejnél megemelt ravatalon feskízik egy munkás, fekete torzonborz szakáll és haj árnyalja be a citromsárga arcot, homlokán a véres ív, melyet az elgázoló kocsiok vágott oda. Mellette szürke ruhás fiatal leány, valami munkásnő, a kit a szegény vagy éhség hajított be varrógépe mellől a habokba. Odább állig letakarva egy öreg asszony. Feje viaszból van csinálva, a tetemet már eltemették, mert hosszú ideig reá nem ismer-tek; itt van hát a hű képmása, hátha erről még ráismer valaki ezután. Aztán alakok a külvárosok árkaiból, pinczék és hullámok mélyéből. Jobb kézről két félmeternyi magasságu és mélységű, egy méternyi hosszúságu utazó-láda. Az egyik piszkos, zúzott, összetakolt, pirospas-barna pántfái megfakultak, részögei letörtek. A másik ennek mása: de ujdontat. Fölöttük a híres affiche (magyarázó felirat) az üvegfalra ragasztva:

Nr. 1.

« Láda, melyben a meggyilkolt Gouffé holttestét Párisból Millerybe szállították; e ládat mintegy tíz kilométernyire találták a holttesttől, egy csaltiban, 20 darabra zúzva. Így lehetett újra alkotni. A láda súlya holttestestől 105 kilogrammnyi volt. »

Azután utasítás arra nézve, hogy hova forduljon az, a ki a koffert fölismeri.

Nr. 2.

« Láda, melyet Párisban készítettek ugyanazon anyagból, mint a milyen az eredetie. Csaknem bizonyos, hogy a holttestet szállító láda Párisból való elvitele előtt olyan volt, mint emez. »

Azóta a ládát Londonban fölismerték és a híres affiche eltűnt.

De megmaradt Páris falain a másik, Zola *« Bête humaine »*-jét hirdető. Huszával-harminczával sorakozik a falakon és kerítéseken, szurva az akadémikusok érzékeny szemét és bátorítva a halhatatlanságra vágyókat, a kik Augier Emil székére pályáznak az *Institut de France*-ban, a franczia akadémiában. Párisban a falragasz nagy szerepet játszik és gyakran valóságos remekjei a stílynek és szellemnek szóban is, rajzban is. A *« La bête humaine »*-t hirdető nem az. Látszik rajta, hogy sem *Chérel*, sem a fali hirdető Rubense, *Chonbrac* nem jártatta ecsetét rajta. Egy kék ruhás nő és egy fekete ruhás férfi — férj és nő a regényben — gyöngéd ölelkezésben. A kép két fababát mutatott bennök és senkinek eszébe nem jutott, hogy a rajz a regény egy legszenvedélyesebb jelenetét mutatja be. Hanem Páris egyik legelső lapja, a *« Journal des Débats »* riadót fuvott: ime egy író, a ki az akadémia gyöngéd kegyei után vágyakozik és művei frivolitását utazára és terekre viszi ki illemsértő illusztrációban! Az akadémia összeráncolta homlokát, Zola hiába eresztett szelnek interviuokat és leveleket, hogy várják meg a regény végét, nézzék meg az *« Alom »*-t s ne üssék őt a kiadója tetteiért: az akadémikusok *« Mouret abbé vétké »*-vel, *« Naná »*-val és a *« La Ferre »*-vel felelték és a *« Débats »* a mennydörgő ciklik után vigan oda állította egyik munkatársát, *Henry Houssaye*-t a *« queue »*-be, (a várakozók sorába), melyet a kandidatusok egész csoportja képez az akadémia portáján előtt.

Ezt a két híres plakátot elnyomja most mindenfelé a harmadik, milliónyi példányban: *« Etrennes »* (karácsonyi és újévi ajándék.)

Szent karácsony méla hangulata lassan ereszkedik le az áthathatlan köd szárnyain a világváros házaira, utcáira. A didergő gamin és a csattanó piros arcú *« bébé »* ott éledele a vakító boltablak előtt, ijedezve a *« Japa Noël »* komor szemöldökétől és suhogó veszzejejtől és ragyogó szemmel csodálva meg az ünnepi köntösbe bújó fényes mesés kinceit. A *« Halles Centrales »*-ok rikoltó kiáltásai elcsodásodnak és melázó éjjelen kivilágosodik a szomszédos

*St. Eustache* templomának borongó homlokzata, benn kigújtják a világót éjjeli misére. S a karsu nagy hajóban ivról-ivre, boltozatról-boltozatra verődik a megindító mély hang s összekeveredve tömjénfüsttel és orgonazengéssel, mint titokzatos felhő száll a megadással lehajlott fejek fölött. Egy világóváros tömege ül ott lenn és az áhítatos csendben meghallatszik a világóvárosi párisinak zokogása. Törüljétek le könnyeiket!

GONDA DEZSŐ.

## CSEVEGÉS A DIVATRÓL.

Worth, a párisi divatkirály, szünet nélkül azon töri a fejét, mivel lephetné meg a hölgyvilágot, s milyen forradalmat idézzen elő az öltözékekben. Legújabbban igen kellemes karácsonyi és újévi ajándék gyanánt a *bársorny* ujjakat eszelte ki, a melyekkel a férjeket is igen lekötölte.

Azon átalakulás folytán ugyanis, hogy a szűk ujjakat különböző alakú bő ujjak váltották föl, sok különben még használható és divatos öltözék sutba került volna, de Mr. Worth fölhatalmazza takarékosabb szellemű hölgyeinket, hogy a régieket bársorny vagy peluche bársorny ujjakkal cseréljék ki, melyek könnyökig bő, s onnan a kézsuklógig 7—9 gombbal ellátva szűk szabásúak.



TÉLI SÉTA-ÖLTÖZÉK.

(Pálmay Ilka az utcán.)

A párisi mesternek még más *« eszméi »* is vannak. De ezek már nem igen számíthatnak népszerűsége. Az *utcai uszály* különösen a férfiak táborában nagy felháborodásra számíthat. Élénk emlékeztünkben van még az a kellemetlen idő, midőn a korzói, váci-utcai és városligeti sétat alkalmaival a nők *« schleppé »* egész porfelhőket kavart föl az utcáseprők öröme, de a tödő és orr veszedelmére. Mennyi szemetet hordtak haza asszonyaink! S hányszor tiporták le *« schleppé »*jük az *« ügyetlen »* férfiak!

Reméljük a legjobbat, t. i. hogy Worth ur ezen újítása megbukik, épen úgy mint a *hátul gombolódó derék* eszméje, mely kifogástalan természetű hölgyek bajait igen előnyösen kiemeli, de a mely a nők függetlenségé ellen merényletet képez, a mennyiben modern hölgyeink nagyrészt már lerázták a *« komorna »* gyámokodását; szeretnek *« sajátkezűleg »* öltözni és a hátul gombolódó derék — egyéb kényelmetlenségeitől is eltekintve — ismét a komornára utalnak öket.

Tiltakozzanak, hölgyeim, siessenek tiltakozni! Nézzék csak, milyen kecses Pálmay Ilkának képünkön

látható, bokiág éró ruhája, melyet a kristóftéri Vécsei Sándor-féle műteremben készített, s melyet rövid néhány hét alatt annyira elnyűt, hogy — mint a közönség szokta az ő nőit, — megismétellette az egész toilletet.

Kár, hogy a világos szürke posztóból készült, s gazdagon sujtásozott *« Gigerl kabát »* eltakarja a derekat, melynek dundoros ujjai és nagy gallérja világos kék crépe de Chineből való. A ríncoz derék és a franczia tunique fekete surahból, a trousseage rojtos csokorból, s alul két áttört (à jour) bandeau világoskék crépe de Chineből.

Ezen izléses öltözéket fekete struccatollas csúcsos kalap, boaszérű világos kék crépe de Chine rojtos nyak echarpe, elegans hosszú nyelű esernyő és Jäger-bélésű, s Eiffel-színű bőrkéztű egészít ki.

Mint hogy azonban ez az öltözék a beállott zordabb időjárásához, kivált fűzőkényebb hölgyeknek, kissé könnyűnek látszhatnék már, sietünk jó melegget tartó divatos köpenyeket is bemutatni. A legújabb köpenyszövet az ugynevezett Vélour du Nord, mely középuton áll a peluche és bársorny közt. Nem oly hosszú szőrű és ritka, mint az első, s nem oly tömött, sima, mint a bársorny. Ezen praktikus új szövetből készült az itt látható két köpeny. Az egyik az egész ruhát eltakarva bokiág ér. Hátul a derékhoz simul, minden ríncoz nélkül fogja körül a termetet, még ujjai sines és a kezét egy elől alkalmazott nyílson bocsátja ki. Egyetlen díszét a gazdag fekete selyem sujtás himzés díszíti, mely majdnem teljesen elborítja (még a hiányzó ujjak helyét is jelzi), s a nyak körül, s a mellen leérő fekete medve-prém képezi. — A másik köpeny hátul mantilleszerűen rövid, elől hosszan lecsüngő fekete selyem bojtokkal van díszítve. Az egész köpenyt fekete selyem sujtás borítja, köröskörül fekete chenille marabouval prémezve. A mellé látható öltözék egyszínű és koczkás gypot kelméből van összeállítva, még pedig úgy, hogy a sima szövetből csak a testhez álló nyitott kabát és az alj két oldalán szélesen lefutó panneau készült.

Egy másik képünk két kevés igényű estélyi surah ruhát mutat. A baloldali heliotrope színű, világosabb heliotrope mellénnyel, a szalagövet, közelölt és az aljat világos heliotrope selyemhimzésű babérfüzérek díszítik. — A másik ruha visszatérést jelez, a rég számított égszínkéhez. A derék elő- s hátró-sze fehér csipkéből készült és a látszólag egészen különvált oldalrészeket selymőv fogja csak össze. Az alj elől, egyenlően lefutó csipke és surah sávokból áll, s a felső szoknya két oldalt szép redőket képezve csipőben hátra van hajtva.

Mindkét ruha ujjai félrövid, mérsékelt bő, csak a vállon dundoros és a gallér magas.



HOSSZU TÉLI KÖPENY.

## OROSZ TÖRTÉNETEK.

Irók és művészek életéből.

I.

Az orosz festő és angol barátja.

Brüllor legjobb és legtehetségesebb tanítványát, *Michajlovot*, kitünő másolóknak tartották. Az akadémiai tanfolyam végzetével *Michajlov* állami ösztöndíjjal külföldi tanulmányokra in-

dult, és jöllehet az oroszok-külül más nyelvet nem tudott, mégis több évet töltött hazáján kívül. Rómában megismerkedett egy angolral, a ki egy szót se tudott oroszul. És ez a két ember együtt lakott, együtt sétált, együtt étkezett, sőt elválván egymástól, levelezett is.

Michajlovot faggatták barátai, mondja meg nekik, hogyan beszélgetett angol barátjával? Michajlov azt felelte, hogy ők egymással soha nem váltottak szót. Együtt mentek a vendéglőbe, kértek egy üveg bort, letelepedtek melléje, ittak és elhallgattak. Mikor Michajlov levelet kapott angol barátjától, mindig megmutatta, hogy ime ez az ő kedves barátjának levele, azután zsebre vágta a nélkül, hogy legkevésbé is érdeklődne tartalma iránt.

#### Muravjev, Szollogub és Baer.

A vilnai tetteiről híres Muravjevet 1855-ben kaukázusi helytartóvá nevezték ki. Tifliszbe, székhelyére érkezvén, első dolga az volt, hogy a helytartói irodába küldött számfelírt hivatalnokokat elcsaptá.

Ezek között volt gróf Szollogub Vaszilj, a nálunk is ismeretes orosz író. Mikor a tisztviselőket bemutaták Muravjevnek és a grófra került a sor, a helytartó és az író közt a következő párbeszéd keletkezett:

— Ön írta a «Tarantasz»-t?

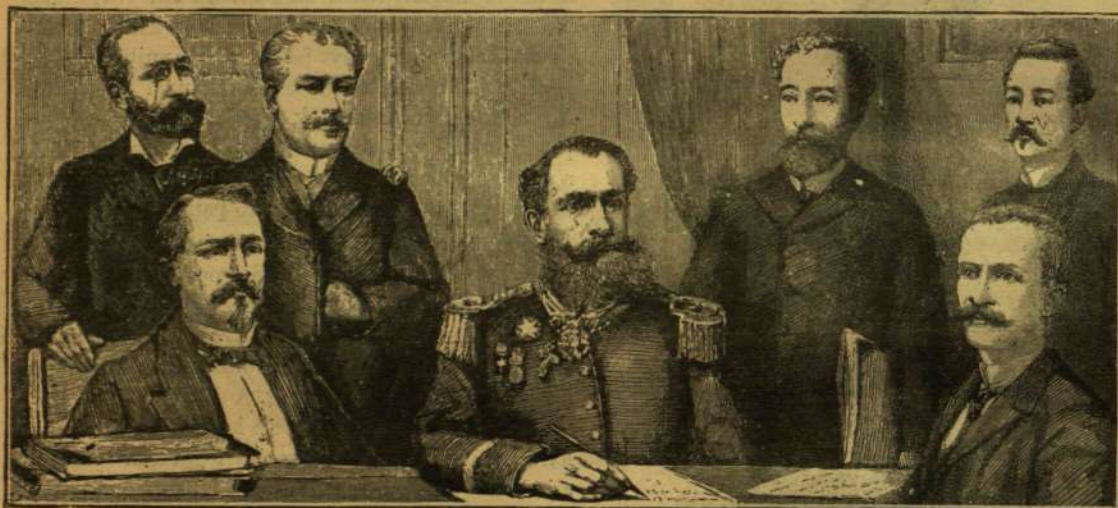
— Igen irtam, kegyelmes uram, — felelé Szollogub.

— Hát csak üljön bele a tarantásba (orosz

Dr. Lofo Aristid, Wandenkolik Eduard,  
belügyminiszter, tengerészeti miniszter.

Bocayva Quintino,  
belügyminiszter.

Dr. Ribeiro Demeter,  
földművelési miniszter.



Constant Benjamin,  
hadügyminiszter.

Da Fonseca Desdora,  
tábornok, a köztársaság elnöke.

Dr. Barbosa Ray,  
pénzügyminiszter.

A BRAZILIAI KÖZTÁRSASÁGI KORMÁNY TAGJAI.

utazó kocs) és menjen isten hírével — mondotta Muravjev.

Az orosz földrajzi társulat expedíciót küldött volt a Kaukázusra Baer akadémiai tag és híró tudós vezetésé alatt. Baer kötelességének ismerte bemutatni magát és az expedíció tagjait Muravjevnek.

A helytartó a fogadó szobába lépve, a következő kérdést intézte a tudóshoz:

— Kicsoda ön?

— Baer, szentpétervári akadémiai tag.

— Mit keres itt?

Baer előadta idejövetele célját.

Már megbocsásson, de semmiben sem lehet segítségére; ön a hal-szaporításon fáradozik, én pedig a katonák létszámának növelésén buzgálkodok. Hiába, háborus világot élünk.

Az agg tudóst meglepte a ridég elutasítás s így főzte le a helytartót, mondván:

— Kegyelmes uram, én szívesen lennék segítségére, csak azt sajnálom, hogy nagyon is vén legény vagyok már.

#### A BRAZILIAI KÖZTÁRSASÁG MEGALKULÁSA.

A lefolyt 1889-ik évek egyik legnevezetesebb eseménye az, hogy az amerikai szárazföldön az utolsó monarchia is megdőlt s kiterjedése nézve a földgömb egyik legnagyobb államában a köztársasági eszme jutott diadalra. Dom Pedro braziliai császár egyike volt a legalkotmányosabb fejedelmeknek, s egyénisége is oly annyira köztiszteltetésben állott, hogy a trónváltás alkalmával (csaknem hallatlan s mesének látszó esemény)

a forradalom vezetői őszintén köszönetet mondtak neki politikai magatartásáért és alkotmányos érdeleteiért, kijelentvén, hogy a politikai változás nem személye ellen irányult, hanem csak azért történt, mert ők meggyőződtek arról, hogy Brazília népe már eléggé érett arra, hogy az ország más, szerintük tökéletesebb államforma mellett is fölvirágozzék.

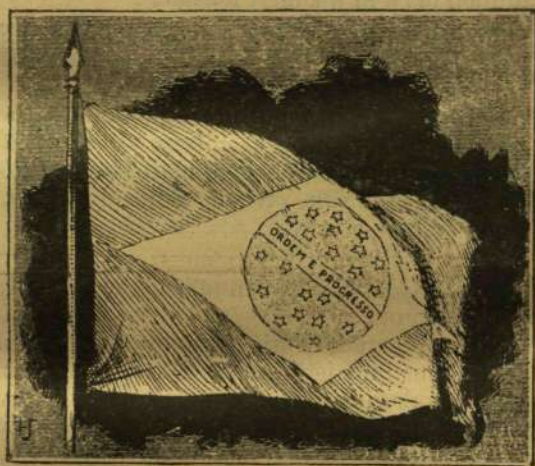
Az új köztársaság elnöke Da Fonseca Tivadár tábornok, a felkelés vezetője lett s mellette jelentékeny helyet foglalnak el azok, kik a forradalmat szervezték, Benjamin Constant Betelho de Magalhaes, előbb ezredes, most hadügyminiszter, kit igen tehetséges, bár kissé elméleti embernek tartanak, továbbá a jelenlegi külügyminiszter Quintino Bocayva, ki előbb egyszerű hírlapíró volt, de a republikánus párt elismert vezére s a ki egyuttal Brazília új alkotmánytervezetét is készítette. A többi miniszterek kevésbé jelentékeny emberek, még legtekintélyesebb Wandenkolik Eduard, ki tengerészeti miniszter volt, előbb ügyes hajótiszt, ki a paraguayai háborúban tüntette ki magát, és fregatta-kapitány, majd 1878-ban Rio Grande tartomány kikötőparancsnoka lett; kissé intrikus embernek tartják. Magáról az elnökről, Da Fonseca tábornokról azt tartják, hogy mint öreg és gyenge ember, nem fogja sokáig tartani magát, ha csak Benjamin Constant, az új minisztérium legtehetségesebb tagja, nem szervez elég erős pártot számára.

Az új kormány, melynek tagjait az Egyesült Államok ritka sikerei lelkesítették eddig is, úgy az alkotmány készítésében, mint minden másban

Mintha ennek, hogy úgy mondjam, ösztön-szerű tudata reá is borulna a régi bajnokok és bajtársak lelkiutára! — Az egykoron oly nagyban is hangos gyűlések elcsöndesednek! Budapest, október 6-án, ott a barátok templomában, egy végtelenül bús vonás jelenik meg a vénülők és vénék arculatján, a szem keresve tévedez — könnybe lábad, mert észreveszi a ritkulást, a nagy közöket, a melyek a világ semmiféle «ujomezozása» sem tölthet be többé!

Hát reászegzik szemüket a szent asszonyra, ki térdre borulva, mély áhítattal hajítja meg fejét a ravatal előtt; néha megjelenik egy galambosz fej, övig érő szakál — örülnek egymásnak, hogy még meg nem haltak. Oh! sőt e gyászos kereten messze kívül — s mindnyájunk fölött — ott áll a szent öreg még ma is hajthatatlanul — a «modern állam» kereké akárhogy kerül is, itt-ott utójában találja, megzökken, s e zökkenést megérzi a nagy Alföld utolsó tanyása, a legkisebb falu népe is — mert szívébe fogadta.

Nem bocsátkozom annak vitatásába: vajjon volt-e magyar köztársaság bár egy percze is? A dolog nagyon kényes, s vannak sokan, a kik úgy fogják föl a dolgot, hogy 1849 április 14-ike után még következnie kellett volna egy határozatnak, mely Magyarország jövőendőli kormányformáját megállapítja, e határozat meghozatalát pedig meggátolta az események valóságos rohamja; de azt biztosan tudom, hogy a miskolci lutheránus



A BRAZILIAI ÚJ (KÖZTÁRSASÁGI) ZÁSZLÓ.



1849. ÉVI HONVÉD ZÁSZLÓ.

A zászló fölavatásánál az anyai tisztet Benkő Ráfaelné Lázár Rozália asszony teljesítette. E zászló ott lobogott a tömösi szoros erődjén, a melyet a nevezett őrnagy Bem tábornok rendeltéből a százkokkal ingyen építtetett. Ezt az erődöt hat honvéd század, négy ágyú és egy szakasz lovas a betóduló muszkák és osztrákok ellen két napon át védelmezte; állott pedig az ellenség 8000 kikergetett és visszatérő osztrákból Clam-Gallas alatt és 25,000 muszkából Lüders alatt, összesen tehát 33,000 emberből. Ismeretes dolog, hogy nem az ellenség óriási száma, hanem az árulás, melyet egy brassói erdész követett el azáltal, hogy erdei utaknak az erőd hátába vezette az ellenségnek egy részét, vesztette el a honvédség ügyét. Az is ismeretes, hogy az erőd hősi parancsnoka, Kiss Sándor ezredes megsebesült, hadifogságba esett, hol a sanyargatást kikerülendő, méreggel vetett véget életének.

A zászlót Kocsis Gábor árkosfalvi székelyember és honvéd mentette meg — képvén a középső, ülő alak — s el nem árulta, noha a rémnapokban a beczikereség mindenképen meg-sanyargatta, tömlőzbe vetette miatta.

Egy hűtelen cseléd a zászlóhoz férve, lopni kezdte az ezüst és arany fonalat; innen ered a czipor és évszám csonka volta. Az újabb alkotmányos időben a zászló a Rikán belőli honvéd-

egyesület tulajdonába ment át. — Ám tagjai ritkulnak, pusztulnak, s ha nem is hirdetik, de hát nagyon is érzik, hogy jó lesz az ereklýket biztos helyre tenni, mert elfogynak annak legmértőbb őrei: az 1848/49-iki honvédek.

A hármaz zászlóvivő küldöttség tagjai voltak: Szász Dániel őrnagy, Kocsis Gábor a zászló megmentője és Gyulai Károly honvéd huszár főhadnagy, kik képvén láthatók.

H. O.

#### IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Vasárnapi Ujság» január elején Baksay Sándortól a magyar életből vett, hosszabb elbeszélést kezd meg «Jáhel» cím alatt, több jeles hazai művésznök rajzaival.

Ugyancsak január elején megkezdte Verne Gyula «Világfelfordulás» című legújabb regényét, melyhez mesészeketre és érdekesítő előadásra hasonlítható a hírs regényirő régebbi alkotásai között is alig akad. Ujra találkozik itt az olvasó a genialis írónak nemcsak csodálatos képzelő erejével, hanem korábbi regényeinek több ismert alakjaival is, a kik e műben, mintha találkoztak volna egymásnak, mint egy család tagjai jelennek meg az olvasó előtt. A tudományos feladat, a mely a «Világfelfordulás» alagondolatát képezi, nem kevésbé ere-

melege a család, haza és emberiség iránt. Kisebb igényű dalok mellett a kötetben mélyebb, tartalmasabb költői alkotásokkal találkozunk. Mily megkapó erővel festi a költő a komoly benyomásokat, melyeket a Notre-Dame sötét boltzatai alatt az összetömörülő hallgatag árnyak sugaltak, vagy a Père la Chaise sivár, hűvös pompáját s ezzel ellenében a hit és költészet derűjétől ragyogó milánói temetőt. Mily hatásos költeményre hangolja a Byron lantjától megszentelt Velence, vagy a tündéres Miramare, mely fölött láthatatlanul egy megrázó tragédia árnya borong. De nem folytatjuk tovább; befejezésül azonban a kötet egyik legszebb darabjából, a «Svájci útból» ide iktatunk egy stírófát, mint a rythmus és a plasztikus festés kiváló példáját:

«A vasút majd nyílt lapályon,  
Hegyi tájon,  
Vitt a szabad ég alatt;  
Majd a hegy gyomrába törve,  
Körbe-körbe,  
Fúrta át a bérc-falat.»

A valódi költői értékkel bíró kötet, diszes és izléses kiállítás a Franklin-társulatot dícséri. Ára fűzve 1 frt, diszkötésben 1 frt 60 kr.



A RIKÁN BELŐLI HONVÉD-EGYLET KÜLDÖTTSEGE BUDAPESTEN.

deti és meglepő, mint volt az «egyenes közlekedés létesítése a Föld és a Hold közt». A mellékalakok vonzó és mulatságosak; a képek — elsőrendű párisi művészek rajjai — jellemzők és találók, mindez feljogosít bennünket arra a feltevésre, hogy a «Vasárnapi Ujság» közönsége szívesen fogadja az új művet, a melyben újból meg fog előttünk jelenni egész elpusztíthatatlan szellemi ifjúságában és leleményességével a régi Verne.

Szász Károly: «Úti tárca. A visszatért.» Budapest 1890. — A 28 lyrai költemény, mely a kis kötetben több mint felét foglalja el s értékre is magasan fölül áll a kötet második részét képező költői beszélynek, — egy nagyobb európai körut benyomásait festi, megkapó közvetlenséggel. A természet örök szépségei s az emberi ész és kéz bámulatos alkotásai, melyek egy turista-út alatt gyors egymásutánban váltakoznak, rezgése hoznak minden mélyebb kedélyt, s az utas lelkét és képzelőerőjét a képek, érzések és gondolatok egész rajzával népesítik meg; nem csoda, hogy oly költői lélek, mint Szász Károly, kinek könnyen hangolható lyrai természetét Arany János is kiemelte, egy ily útról, mint a szorgos méh, a dalok mézével megrakodva tért haza.

E kis kötet nem egyszerű útleírás, jóval több annál. A friss képzelettről tanuskodó képeket és leírásokat a filiosoph lélek eszmái, gondolatai szövik át arany-szálak gyanánt, s áthatja a költői szí-

Dóczy Lajos költeményei. Budapest. Kiadja Ráth Mór, 18 O. Ára diszkötésben 3 forint 20 krajczár. A karácsonyi könyvpiac érdekességei közt Dóczy versköteté kiváló helyet foglal el. A szellemes író, kit mint «Fauszt» hivatott fordított s néhány költői szépségekben gazdag szindarab íróját hazai közönségünk jól ismer: most új oldalról, mint lyrikus mutatja be magát. Igaz, hogy erről az oldalról sem volt egészen ismeretlen, mert elvéve eddig is olvastunk tőle egy-egy költeményt, de ezek az első tükördarabok nem voltak elégségesek, hogy a lyrikus Dóczyról helyes fogalmat altossunk magunknak. Azonban az előttünk fekvő kötet sem szolgál kizárólag a lyrikus bemutatására, jó felét a műfordító veszi igénybe, a költő irodalmi működésének egész korszaka (1866—1888) alig mutat fel több eredeti költeményt, mint a mennyi évet foglal magában. Nem vádként említjük ezt a külső természetlenséget, 20—30 maradvány becsű költemény többet ér, mint egy egész könyvtár gyalog vagy közepszerű rimpingotés: Dóczy azonban, — nekünk legalább úgy tetszik, — szellemének értékei kisebb korszak nagyobb munkákba rakta le, lyrai költemények nem a költő lelkéből forrtak, nem látjuk bennük a költő szíve fenekén fakadt örömet vagy bánatot, a remény csapongását, a kétség vívódását

a szerelem édes gyötrelmét, szóval a mi a valódi lírikusok költeményeiben szívől fakad és szivre hat; Dóczy költeményeinek, alig néhány kivétellel, a szélső vagy a külső alkalom adott életet, s a szellemes fordulatok talán szórakoztatnak, de megindítani nem képesek bennünk.

A kötet második felét, a mint említettük, műfordítások foglalják el. Ott találjuk Góthe 'Halász'-át, Schiller híres 'Harang'-ját, Horáció 'Ars poetica'-nak egy részét (modern formában). Heintől a 'Kevélr bucsu'-t, s 'Faust' második részéből az első felvonás elejét és az ötödik felvonást. Dóczy legelső babérját is mint műfordító szerezte. 'Faust' első részének fordításával, melyben az első rendű műfordító kitünő tulajdonságai: hűség, költőiség, formakönnyűség, megbecsülhetetlen nyelvtani botlásokkal s bűntö magyartalanosságokkal párosultak. E kötet műfordításait is ugyanazok az erények és hibák jellemzik. Hallott-e például versben magyar fül valaha bántóbb magyartalanosságot a következő négy sornál (a 'Halász'-ban).

'Nem-e a hold, nem-e a nap  
Ide tekint s dűdül,  
S szép arcuk nem-e bájosabb  
Ha innen fölmerül?

Ugy látszik, a nyelv olyan hangszer, hogy a ki nem bölcsőjében kezdte tanulni, sohasem tud rajta tökéletesen játszani, s még oly kiváló költői tehetség is, mint Dóczy, gyakran hibás hangot csal belőle. Dóczy költői stíljét különben nemcsak a magyartalanosságok teszik egyenetlenné, hanem számos oly kifejezés is, melynek fonkságát, komikumát ugy látszik ő nem érzi, de annál inkább minden tiszta magyar fül. Például:

'Lelkem szánymas Pegazusán  
Megnyomom a sarkantyút.'

Vagy a 'Harang'-ban:

'Jártatja a rokka körül kéze-lábát' stb. stb.

Dóczytól, mint műfordítónál azt is hibáztatjuk, hogy keresztmért helyett nagy kedvteliséssel használ középírmert, például Schiller 'Harang'-nak a harangöntés műfolyamatát festő strófáiban. A rím egyik fontos eleme a költemény zenéjének, s ki nem érezné, mily más (hamis) zenét adnak a pattogó középírmert? A kötet műfordításai közt kétségkívül legérdekesebb a 'Faust' második részéből fordított töredék, szerintünk ez jelentékenyen föltéte az első rész fordításának is. Terink nem engedi, hogy hosszabb idézettel mutassuk be a fordítás szépségét és erejét: legyen elég a következő néhány sor, melyet a 'Három hatalmas legény', Faust kalóz-hajósai mondanak.

'Se üdvözlet  
Se köszönet  
Kincset hozánk,  
Vagy szemetet?  
Hát a vesződség  
Kárba vész?  
Királyi kincs,  
De rá se néz!'

Azt hisszük, hogy velünk együtt az egész magyar közönség észintén óhajtja, hogy Dóczy vajha mielőbb megajándékozná irodalmunkat az egész Fansttal, az eddigi fordítás, az ő valódi költői lélekkel végzett munkáját korántsem teszi fölöslegessé.

Tavaszi rügyek ezimen jelent meg Mikszáth Kálmán elbeszéléseiből a legújabb kötet, a Révai-testvérek kiadásában, szép kiállításban, díszes kötetben. Tizenegy elbeszélés, történet, vig visszaemlékezés az iskolai életre, van együtt a kötetben, mely címzett az első darabotól kapta, s melyet lapunk közölt először. Ez a selmezi diák-életet festi, s a többi is a régibb iskolai életet eleveníti föl, pajkosságai, tanáraival, adomáival. Az ifjúság és a felnőttek kedvvel olvashatják a jeles elbeszélő e könyvét is. Ára füve 2 frt, díszkötésben 3 frt.

Lázadó hajósok vizontagságai a Csónad-tengeren, az ifjúság számára írta és rajzolta Györök Leó. Kiadta az Eggenberger féle könyvkereskedés. Jól választott tárgy, hatásos formában elmondva s csinos rajzokkal kísérve. Az elbeszélés tárgya történeti. Száz évvel ezelőtti történet, hogy egy hajó legénysége föllázadt, a kapitányt meggyilkolták. A tengeri vizontagságok a Csónad-óceán egy elhagyatott szigetére sodorták őket, a hol küzdelem, megpróbáltatás vár rájuk, de a munkában mindnyájan megjavulnak, a szigetet virágzó gyarmattá emelik. Használt a történet Robinson esetéhez, de itt sokan küzdenek a létért és a szerző mintegy az emberi társadalom fejlődésének képét mutatja be a sziget életének emelkedésében. A szerző a mellett, hogy jól ír, mint tájképfestő is ismeretes, s művéhez sikerült képeket adni. A díszes kiállítás, kemény kötésű kötet ára 1 frt 50 kr.

A meghallgatott ima, elbeszélés az ifjúság szá-

mára; írta Ambrozovits Meszlányi Ilona. Az ifjúság felfogásához mért elbeszélés, mind a tárgyban, mind a hangban, s a vallásos erkölcsi irányban haladó elbeszélés is érdekgerjesztő fejlődik. Hőse egy árva fiú, kit egy jólelkű grófnő fogad föl, s egy derék lelkes felügyelete alatt nevelkedik, ki a szép iránti fogékonyt fejleszti benne. Végre híres művész lesz. Egyszerű hangon — s ez való az ifjúságnak — de élénkséggel van írva s bőven váltakoznak benne az eseményeket fejlesztő epizódok. Kiállításra is csinos, kemény kötésben, szinképes címlappal. Ifj. Nagel Ottó könyvkereskedő útján kapható s ára 1 frt 80 kr.

Salon-naptár, szerkesztéi Aranyossy Andor, ki a manach-zérűt könyvet kívánt adni, minél több író-tól, elbeszélést, költeményt, s hozzá mindenik arczképét. Jókai, Bartók, Tolnai Lajos, Erkel Erecenz, Ábrányi Emil, Reviczky Gyula, Komócsy József, Kiss József, Rudnyánszky Gyula stb. neve és arczképe is előfordul a szépirodalmi részben, valamint a nemzeti színház és operaszínház tagjainak csoportos arczképe, de ezek a képek nagyon halványak, sokan a vonásokat sem lehet fölismerni, kivált a csoportos képek egészen elmosódtak. A díszkötésű naptárt Mai Henrik adta ki. Ára 60 kr.

Nemzeti színház. Egy fiatal szerző szinpadí kísérletét mutatta be a nemzeti színház a hó 20-ikán. Abonyi Árpád a szerző, színműve pedig 'Nehéz sebek', melyben a hivatás jó oldalai együtt jelentkeznek a tehetség fiatalágával, sok érzékenységgel, az élet drámaiságának felszínességével, az emberi indulatok forrásainak nem elég ismeretével, s a szinpadí hatásokat után való bizonytalan törekvéssel. A darab egyenetlen. Egy pár jó alak, hatásos helyzet, élénk beszélgetés közé sok gyöngyöcs szorult. A szerző tehetségét azonban a sikerült részletek eléggé mutatják. Darabját a népszínháztaival pályázatán a legjobb drámai értékűnek találták, de a népszínház szinpadjára más fajokat kívánnak. A szerző aztán átdolgozta, s a nemzeti színházban előadta.

A darab hőse Gelenczei Mihály falusi bíró. Ő viseli a 'nehéz sebeket'. Uri szomszédja, Obren Péter tizenöt esztendő előtt elcsábította feleségét. Gelenczei ezóta mindig készül a bossúra, a gyűlölt család megromlására. Takarékoskodik, vagyonát gyűjt, s most már tönkre akarja tenni Obrenéket, koldusbotot adni a kezökbe. De bekövetkezik egy újabb nehéz seb is. Epen mikor bosznját végre akarja hajtani, akkor tudja meg, hogy Obren fia, Simon elcsábította az ő leányát, Évát. A bosszuszomjas ember még átkot sem mondhat rájuk, nehogy egy ártatlan gyermek fejére szálljon az. Tehát elég drámai anyag gyűlt egybe, az indulatok összeitkőzése megvan. Eddig Gelenczei is makacs, hajthatatlan jellem. A befejezés azonban gyöngy. Gelenczei oda jutott, hogy a tizenöt év előtti 'nehéz seb'-re nemcsak nem bir csillapított balzsamot találni, de még újabb sebe is nyílt. Mi lesz itt az igazságszolgáltatás, mert a dráma megkívánja, hogy a vétek elnyerje büntetését. Gelenczei megpuhul. Simon és Éva szeretik egymást. Simon kész elvenni az elcsábított leányt. Gelenczei végre is keblére öleli unokáját, megáldja leányát és szomszédja fiát, kezét nyújt Obrennek, s elfelejti a tizenöt év előtti nehéz sebet. A darabban jó alak egy molnár, kinek nincs sok dolga, de jóízű székelyes dialektussal, népies hasonlatait szívesen fogadta, s Ujházy hatással játszott. A két ellenséges szomszéd ábrázolásában Szacsavay (Gelenczei) és Gyenes (Obren) eltaláltak a kellő hangot; Fái Szerepa pedig Éva szerepében vált rokonszenvesse. A kisebb szerepek is jó kezekbe jutottak. A közreműködőket és a fiatal szerzőt többször kitapsolták.

## KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az orsz. erdészeti egyesület közgyűlése december 21-ikén volt, gr. Tisza Lajos elnöklété alatt, ki megnyitó beszédében megemlékezett Rudolf elhunyt trónörököséről is, ki néhány hóval halála előtt megtekintette az egyesület új házát és gyűjteményeinek berendezését. A közgyűlés jegyzőkönyvbe ígatta mely részvétet.

Az elnöki megnyitó beszéd ezután az egyesület folytonos gyarapodásáról adott számot. Az egyesület a jövő évi bécsi kiállításra külön magyar erdészeti osztályt rendez. Horváth Sándor olvasta föl a titkári jelentést. A bevételek 28,000 frtot, a kiadások 21,300 frtot tettek, maradt tisztán 6000 frt. Az erdészek özvegyei és árvái segélyalapjára 300 frtot adtak. Az egyleti tagok száma 1830. Az 'Erdészeti növénytan' csak egy év múlva adható ki s Belházy Imrénék is felévi halasztást adtak az 'Erdő rendszertan' megírására, az 'Erdészeti építészettan' pályázata a jövő év március havában jár le. Két beadott indítványt az erdészeti vándorgyűlések és a

magán-erdészek nyugdíja ügyében a választmányhoz utasítottak.

A magyar irók segély-egylete a jövő évre 15,040 frtot szavazott meg rendes segélyül munkára képtelen agt irók, elhunytak özvegyei és árvái számára. Összesen ötvenhatot kell segélyeznie. De ezen kívül számítani kell rendkívüli segélyezésekre, betegségek, elhalálozások eseteiben.

## MI UJSÁG.

Mai számunk az utolsó a jelen évben; a kiadóhivatal a t. előfizetőket megrendeléseik mielőbbi megújítására kéri föl, nehogy a lapok küldésében fennakadás álljon be.

A 'Vasárnapi Ujság' 1889. évi tartalomjegyzékét januári első számunkkal küldjük szét.

A királyi család a karácsonyi ünnepeket Miramareban töltötte. Ott volt Mária Valéria főhercegnő vőlegénye, Ferencz Salvator főherceg is. Mély csendben, a legszűkebb családi körben álték meg e hó 24-ikén a királyné születésnapját is. Ő felsége megtekintette a hadi hajókat is, a muggiai öbölben.

József főherceg családja e hó 23-ikán elhagyta Alsóthot. Még elutazásuk előtt karácsonyfát állítottak az összes községbeli szegényeknek. Az irlgamas nővéreknek a főherceggasszony által alapított kolostorában volt a karácsonyi ünnep, melyen 65 szegény gyermek és aggyastán kapott teljes téli ruhát. Az ünnepen László főherceg képviselte a főherceggasszonyt, ki az utazás előkészületeivel lévén elfoglalta, személyesen nem jelenhetett meg. A főhercegi család most már együtt van Fiumében, hol a telet fogja tölténi.

Beszélő baba Erzsébet főhercegnőnek. New Yorkból jelentik, hogy már legközelebb Bécsbe érkezik az a beszélő baba, melyet Edison ajándékkal küld a boldogult trónörökös kis árvájának, Erzsébet főhercegnőnek. Wangemann, kinek közbenjárására a király ő felsége megengedte az ajándék elfogadását, a főudvarmester útján megkérdezte, mit beszéljen a baba, mire egy Mária Valéria főhercegnő által írt versikét küldte, mely fordításban így szól:

Karácsony-est, gyermek-ünnep,  
Jöttödnék oh mint örülnék!  
S hogy fogadnak, fényes este,  
Ujjongással, szívrepesve!  
Palotába 's kunyhóba'  
Mindentitt áll karácsonyfa.  
Mindentitt gyertyák lobognak,  
Gyermeki szívek dobognak,  
Mindentitt parányi ujjak  
Ajándékok után nyulnak,  
S mindentitt a nagy világos  
Boldogság fogad, karácsony!

E versikét Wangemann Amerikába küldte, s Edison gyárában egy kis gyermek fonográfba mondotta a szavakat. A baba, melynek belsejében a fonográf szerkezet van, annyiszor ismétli a versikét, a hány-szor rugóját mozgásba hozzák. — Itt megemlíti, hogy a kis főhercegnő karácsonyfáját a bécsi burgban maga Stefánia főhercegnő díszítette fel. Az ajándékok közül leginkább tetszett a főhercegnőnek egy teljesen felszerelt kis konyha s egy nagy 'négyes fogat'. Egy szép üvegsekénybe elhelyezett könyvtárat s egy magyar képeskönyvet is kapott többek közt a főhercegnő.

Műtárlat Pozsonyban. A múlt héten nyitották meg a pozsonyi művészegylet új kiállítását, melynek Frigyes főherceg a védnöke. A kiállítás gazdag. Összesen 241 kép van kiállítva, köztük több mint harmincz kép Budapestről. Sőt maga Munkácsy is küldött képet. Zichy József gróf főispán megnyitva a kiállítást, a művészet ápolásának szükségét hangsúlyozta. A művészetnek is közre kell hatnia — úgy mond — abban, hogy Pozsony városa minden tekintetben elkészülve legyen, ha a harmadik országos egyetemet és a királyi tábla egy részét Pozsonyban állítják fel, a mire ma a legnagyobb remény van.

A telefon Budapest és Bécs közt. Újévkor nyílik meg a telefon Budapest és Bécs közt. A vonal fölléltatása sok technikai akadályba ütközött, de azok néhány nap óta elhárítva. Ugyanis kezdetben a három sodrony nagyon zörgő hangokat adott, s ha egyen beszéltek, a másik kettő is meghallgatózott. Az egyik sodronyon most is hallatszik zörgés, de a beszéd azért tisztán meg lehet érteni, s a másik sodronyon folyó beszélgetés sem hat át. A próbákat már megtartották. A bérzék egyenes összeköttetésben lesznek egymással.

A legett német színház. A gyapjú-utczai német színház helyén a decz. 20-iki tűzvész után nem

maradt egyéb, csak dűledező, kormos rom. Ezek is eltűnnek rövid idő alatt, nehogy összeomoljanak a megrepedezett falak. A télviz idején kereset nélkül maradt színészek javára jelentékeny adományok érkeztek Bécsből is. A magyar színházakban pedig jó-tékony előadásokat rendeznek. Így lehetővé lesz, hogy a színészek pénzrel és utiköltséggel ellátva, haza széledhetnek, vagy újabb szerződések után láthatnak. A bécsi lapok a színház elpusztulását fájdalmas csapásnak tartják a budapesti némettség ügyére, mert nincs reménység, hogy új német színház épülhessen. A most elhamvad német színház is bizonyág volt rá, mennyire nem érzi szükségét Budapest német ajku lakossága sem egy német színháznak. Husz év alatt, mióta megnyílt, mindig csak mostoha pártfogásban részesült, közönsége kicsi volt, s nem is a valódi színészetet, a német Thaliát képviselte, hanem az Orfeumok színvonalán kereste a mindennapi megélhetést.

Uj színház Budapest. A német színház leléese már is fölvetette az eszmét, hogy Budapestnek szükségé volna még egy oly színházra, mely látványos és könnyű fajú darabokat adna elő. Nagy városokban mindenütt van ily színház, a hol egyszersmind vacsorálni is lehet. Ödny Lehel, a m. k. operaház tagja, már kérvényt adott be a belügyminiszterhez, hogy adjon neki engedélyt egy új magyar színház építésére. Az új intézet neve *Eden színház* lenne s az osztrák-magyar államvasut indóházának tőzomszéd-ságában, a Lipót-kört egyik sarok telkén épülne. Másra mintegy átmenetet képezne színház és orfeum között, az utóbbinál jobbat és szolidabban nyújtva. A színház nézőterén érkezni lehetne, s felépítése berendezése körülbelül hat-nyolczszázezer forintba kerülne.

Egy történetirő kitüntetése. Torda városa, diszpolgáru választotta Orbán Balázs történetirőt, ki e régi város történetét nagy gondnal megírta, és képekkel díszítve kiadta.

Az angol királynő emlékiratai. Mint Londonból írják, az angol királynő közelebb egy újabb kötetet szándékszik kiadni naplójegyzeteiből. A kiadást Sir Theodore Martin, a királynő tanácsadója irodalmi ügyekben, fogja rendezni. Hír szerint a kötet a királynőtől számos eredeti költeményt is fog tartalmazni.

## Előfizetési felhívás

# VASÁRNAPI UJSÁG

## POLITIKAI UJDONSÁGOK

1890. évi folyamára.

A 'Vasárnapi Ujság' a jövő 1890-ik évvel 37-ik évfolyamába lép. Ez egész hosszú idő alatt gondosan megőrizte s fejleszteti igyekezett alapítások szerencsésen választott irányát, soha nem feledkezve meg arról a földatáról, hogy korunk történetének hű tükre, hogy mondjuk, illusztrált krónikája legyen.

A 'Vasárnapi Ujság' jövőre is hű marad eddigi programjához: hogy a hazafias érzelmetek tolmácsa, a nemzeti haladásnak képe, a közéletnek tükré legyen. Közli a hazai és külföldi nevezetesebb emberek arczképeit élet- és jellemrajzokkal kísérve; költeményeiben és elbeszéléseiben a szépirodalmi becs mellett az erkölcsi tartalmat és nemzeti irányt keresi; képeiben, melyeknek érdekességét vagy művészi becsük vagy a napirenden levő események kölcsönöznek, képmagyarázataiban, történelmi, népmései, természetstudományi, társadalmi s a tudományok népszerűsítésére, vívmányainak nagy körben elterjesztésére szánt cikkeiben arra az egyszerű természetességre és józanságra, való hűségre és erkölcsi megbízhatóságra törekszik, mely e lapot családi lappá, valódi házi barátta tette oly sok magyar tűzhely körében. Tárcazkizései és kisebb tárczaszerű közleményei, valamint a heti események közlése szánt rovatai fölölelik a nevezetesebb és érdekesebb mozzanatokat, melyek az irodalom, a tudományok, a művészetek, a közüntézet, egyházi és iskolai s általában az egész köz- és társasélet körében fölmerülnek.

A 'Vasárnapi Ujság' a legjelesebb hazai írókat és művészeket számítja dolgozó társai közé,

s a külföldi irodalom legjelesebb termékeit ismerteti meg közönségével. Eredeti elbeszéléseket és életképeket, nagyszámú illusztrálva, köztöl Jókai Móról, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánról, B. Bütti-ner Linától, P. Szathmáry Károlytól, Petelei Istvántól, Szivos Bélától, Szomaházy Istvántól, Kacziány Gézától, Kazár Emiltől, Törs Kálmántól stb. A külföldiek közül részint az újabb angol irodalom legjavából kiválogatott s képekkel élenkített regényeket és elbeszéléseket közöl, részint orosz eredetiből fordított elbeszéléseket és életképeket, valamint Verne Gyulának, a magyar közönség előtt is oly kedvelt francia írónak, legújabb regényeit és elbeszéléseit.

A 'Vasárnapi Ujság', mint családi lap, kiterjeszkedik a női munkakörre és divatra is. E rovatában a női munka körébe, a háztartásra, a házbereendezésre, kézi munkára, házi iparra stb. tartozó közleményeken kívül a divat terén fölmerülő s a jó ízlést és a szép iránti érzéket fejlesztő jelenségeket ismerteti, különös tekintettel a hazai iparra.

A 'Vasárnapi Ujság' társalapja, a most már 36-ik évfolyamába lépő 'Politikai Ujdonságok' teljesen független politikai hirlap, melynek irányát nem befolyásolják sem pártok, sem érdekeszövetezek, sem egyesek személyes érdekei, s a pártatlan igazság és meggyőződés kimondásában nem gátolnak semminemű lekötelezettségek és magántekintetek; miért is mint az események hű és részrehajlatlan kútforrását, valódi szükségének ismerte el a magyar olvasó-közönség. E politikai lap a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, hű összeállításban tárja az olvasó elé, s a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg, úgy hogy e lap, kivált vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a napilapokat is lehetőleg pótolja.

A 'Politikai Ujdonságok'-hoz 'Magyar Gazda' című kéthetenként megjelenő gazdasági lap van csatolva, s ezenfelül rendkívüli mellékletekkel is bővítve lesz a lapnak hetenként másfél s minden második héten két nagy ívre terjedő tartalma, mely a Politikai Ujdonságokat az országban a legnagyobb és legtar- talmasabb politikai hetilappá tette.

A 'Politikai Ujdonságok' tartalmát jövőre még élénk bel- és külföldi levelezésekkel, eredeti tudósításokkal, úgy szintén számos gyakorlati értékű közleménnyel kívánjuk gazdagítani s e mellett rendszeren közöljük hasábjain a nevezetesebb sorsolásokat, pályázatokát, kinevezéseket stb.

A 'Vasárnapi Ujság' hetenként két nagy ívre terjedő tartalma szintén számos rendkívüli mellékletekkel lesz jövőre is kibővítve.

Mind a két lapnak kiegészítőjeül szolgál a 'Világkrónika' című képes heti közlöny, mely hetenként egy iven, számos képpel illusztrálva jelen meg.

Az előfizetések a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadóhivatalába, Budapest, egyetem-utca 4., küldendők. — Egyes előfizetők legelőszérben postautalvány által eszközölhetők. Uj előfizetőink sziveskedjenek megrendelésüknél nevüket, lakhelyüket, valamint az utolsó postát világosan és olvashatólag kiírni. — Régi előfizetőink legelőszérben úgy járnak el, ha czimszalagjaikból, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a postautalvány szélére fölragasztva, beküldenek a kiadó-hivatalnak. — Külföldi előfizetésekhöz kérjük a postailag meghatározott viteldíjat is csatolni. — Gyűjtőinknek tíz előfizetett példány után egy tisztelet-példánnyal szolgálunk.

## Előfizetési feltételeink.

|                                           |            |        |          |          |            |          |
|-------------------------------------------|------------|--------|----------|----------|------------|----------|
| A Vasárnapi Ujság                         | egyes évre | 12 frt | fél évre | 6 frt 4. | negyedévre | 3 frt 2. |
| A Világkrónikával együtt                  |            | 10.    |          | 5.       |            | 2.50     |
| A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok |            | 12.    |          | 6.       |            | 3.       |
| A Világkrónikával együtt                  |            | 14.    |          | 7.       |            | 3.50     |
| Összán a Politikai Ujdonságok             |            | 6.     |          | 3.       |            | 1.50     |
| A Világkrónikával együtt                  |            | 8.     |          | 4.       |            | 2.       |

Lapunk kiadó-hivatala a 'Pesti Hirlap' című, pártszínezet nélküli politikai napilap kiadó-hivatalával egyezségre lépett, hogy azok, a kik a két lapot együtt rendelik meg, kedvezményes áron fizethetnek elő, és pedig:

A 'Vasárnapi Ujság' a 'Pesti Hirlap'-pal:  
Egész évre ... 21 frt — kr.  
Fél évre ... 10 " 50  
Negyedévre ... 5 " 25  
Egy hóra ... 1 " 80  
Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.  
A Franklin-Társulat kiadó-hivatala  
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

## HALÁLOZÁSOK.

Visi Imre temetése decz. 26-ikán megható gyász-szertartás volt. A Kálvin-téri halottas háznál a fővárosi társaság és politikai körök egyesültek. A józsefvárosi egyesületek zászlókkal vonultak országgyűlési képviselőjük temetésére. Gyönyörű koszorúkkal halmozták el a koporsót. Az egyházi szertartást bent a lakásban végezte Kanovics józsefvárosi plébános. A kormány tagjai közt Szilágyi Deszö, gr. Szapáry Gyula, Wekerle Sándor miniszterek voltak jelen, s a képviselőház tagjai pártkülönbösg nélkül, a fővárosi lapok szerkesztői, a hírlapírók, a polgármesterek, stb. Tisza miniszterelnök a családhoz intézett levélben fejezte ki részvétét. A szertartás befejezte után Hegedüs Sándor orsz. képviselő a 'Nemzet' szerkesztőségé nevében megható búcsu-beszédet tartott. 'Megálljatok! Ne siessek, hisz ugy is oly borzasztóan sietett a halál. Hadd anyni mondani valók van neki, legalább hadd búcsuzunk el tőle.' Elmondta aztán, hogy Visi Imre mennyit tett rövid életében. 'Pedig, a ki ismeri választott pályáját, tudja, hogy ott igaz az a mondas: 'minden nap egy-egy élet', mert hiszha fog az ember e téren teendőhöz, egész nap annyi változó munkának és izgalomnak van kitéve, hogy estig teljesen kimerül, hogy másnap újra kezdje a kifogyhatatlan küzdelmet. Ez ölte meg Visi Imrét. Mert ő nemcsak észével, de szívvel is dolgozott és a munka megtölte ezt.' A búcsubeszédet a szavakkal végzte Hegedüs: 'Fogadd e búcsuszavamat; keves az, a mi van, azt is elfojtja a fájdalom! Legyen a te nyugalmad oly teljes, a mekkora tiéd bánata! Isten veled! Isten veled! Kiszérjen a föld a halálba, a mint áldás kísért az életben! Isten veled.' A gyászmenet 4 órakor indult el. A kocsihosszú sora és nagy tömeg kísérte a koporsót. A merre elhaladt a gyászmenet, részvéttel állt meg mindenki. A kerepecei-uti temetőben dr. Heltai Ferenc, a 'Nemzet' szerkesztőségének tagja, s a hírlapírók nyugdíjintézetének titkára, mondott búcszó szavakat, s örök istenhez zárt az oly korán elköltözöttnek.

Dr. ANTAL Géza, temetése e hó 21-ikén, az oly korán elhunyt jeles orvos és tanár nagyszámú barátainak és tisztelőinek mély részvétele közt ment, végbe. A ravatalt koszorúk borították, ezek közt az akadémia, az egyetem orvosi karé, a második sebészeti klinika orvosiái és a rókusai harmadik osztály, dr. Fodor József dékáné és számos jó baráti családé. A végtszesség megadásánál jelen voltak gróf Teleki Géza és Wekerle Sándor miniszterek, báró Eötvös Loránt akadémiai elnök, Fraknói Vilmos alelnök és Szily Kálmán főtitkár, dr. Hajnik Imre egyetemi rektor s a dékánok és az egyetemi tanárok, gróf Tisza Lajos, Ugron Gábor, gróf Andrássy Tivadar ifj. gróf Andrássy Gyula, Darányi Ignác, Markuszovszky Lajos, gróf Bathányi Lajos, Müller Kálmán kórházi igazgató, számos orvos, képviselő, bíró, stb. Szász Károly püspök mondott a ravatálnál megható imát és gyászbeszédet, mely után hosszú kocsisorral kísérték ki az elhunytat a kerepecei temetőbe. Az oly hamar elvesztett derék férfi érdemeiről legközelebb bővebben is megemlékezünk, arczképe kíséretében.

Gróf KÁROLYI ALAJOS, monarchiának volt berlini és londoni nagykövete, meghalt e hó 26-ikán Tót-Megyeren. A 64 éves férfit hirtelen érte a halál, épen mikor a templomba ment. Utóközben szélhűlés érte s néhány percz múlva halott volt. Gr. Károlyi Alajos a magyar arisztokrácia egyik legkiválóbb és dúsagazdag tagja volt s a diplomáciai téren szerzett nevezetes érdemeket. A berlini nagyköveti állást a legvalóságosabb időben, a keleti háború alatt nagy tapintattal töltötte be, s tagja volt gr. Andrássy Gyula mellett a berlini kongresszusnak is. 1878-ban lekötözt az berlini követi állásról, s ekkor Londonba neveztek ki, hol igen szívesen fogadták. Az angol udvartól a tavalyi év nyarán vonult vissza, befejezve hosszas diplomáciai pályáját. Magyarországi birtokain kívánt nyugalomban élni, s azóta idejét birtokai és a főváros közt osztotta meg. Elfoglalt helyét a főrendiházban is, s a társasélet is színtartó rá. Halála váratlanul következett be, s a főváros előkelő világában számos családnak okozott gyászt és általános mély részvétet.

Elhunytak még a közelebbi napokban: GRAEFL József, a főrendiház tagja, 1848-ban a szolnoki kerület képviselője, 1848—49-ben és 1860—61-ben Pestváros főbírája, majd Szabolcs megye főispánja, mely tisztétől csak a nyáron, betegsége következtében vált meg, mikor a főrendiház örökös tagjává nevezetett ki, 77 éves korában Budapest. — Bika-falvi Márta Domokos, ismert fogorvos, kit a fővárosi társaságokban is kedveltek, s kit ideggyógy ellen férfi kora javában a Schwartz-ferle intézetben kellett gyógyítani. — HERS Károly ügyvéd s egykori orsz.



# Calderoni és Társa

Látszerraktár: váci-utca 30. sz. BUDAPEST Mű- és tanszerraktár kis hid-utca 8.

## Mint karácsonyi és újévi ajándékokat ajánlunk:

Szemüvegeket és orrszíptetőket finom íveg vagy valódi hegy-  
jegesekkel, aczéllal, arany vagy teknősbéka-csont keret-  
ben 1 ft 50 krtól 25 ftig. — Színházi és kettős tábori lát-  
esőveket a legjobb mintákban és felszerelésekben 5 fttől 150 ftig.  
Aneroid és higanylégsúlymérőket a legjobb műszerészektől  
5 fttől 50 ftig. — Ablak, szoba, terem, fűdő és látat meghatározó  
hőmérőket 50 krtól 10 ftig. — Görcsöket 5 fttől 150 ftig.  
Nagyító üvegek botanikus csúlokra vagy fényképek nagyítására  
80 krtól 10 ftig. — Rajzeszközök új ezüsthől 2 fttől 80 ftig.  
Teleszkopokat, iránytűket, napórákat stb. Továbbá ajánlatnak  
Varázslámpák fin. képekkel (Laterna magica) 3, 5, 7, 50 stb.  
Fényképek-készítők (Nebelbilder-Apparat) képekkel 15, 20.  
Fűthető gőzpompák különféle alakban 2 forinttól felfelé.  
Dörzsvillamgépek (Electrisir-Maschine) új szerkezetű 12.—  
Holtz-féle villamgépek kettőn működők 25.—  
Mellék-készítők villamgépekhez, 10 db szekrényben 13.—  
Virágasztalok vasból, önműködő székkel 65.—  
Földtekék (Globusok) különböző nagyságban 60 krtól felfelé.  
Ásvány-gyűjtemények szekrényben 7 forinttól 20 forintig. —  
Mint igen kedvelt ajándékokat különös figyelembe ajánljuk

### Fényképészeti készülékeinket,

melyekkel bárki minden előismeretek nélkül a legszebb képeket ké-  
szítheti. Árak 20 fttől felfelé.

Rendelés előtt hozassa meg magának mindenki részletes és dűsan illu-  
strált árjegyzékeinket, melyeket bérmentve küldünk szét.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközölköttek.



## Leichner zsirpora

### Leichner hermelinpora.

E jeles gyártmányok a legmagasabb körökben s a leg-  
első művésznőktől előszeretettel használtatnak; az arc-  
nak fiatalosan szép viruló külsőt adnak. — Kaphatók  
a gyárban: Berlin, Schützenstrasse 31, valamint  
minden illatszertől. Valószínűleg csak zárt szelencék-  
ben, melyeknek fedelére czég és védjegy van belevésve.

L. Leichner, Berlin

Parfümerie-Chemiker, k. k. Hoftheater-Lieferant.

## Serdültebb (10-16) éves gyermekek számára a legjobb Karácsonyi és Újévi Ajándék,

ha megrendeljük részükre a

## „Magyar Ifjúság”

czimű, miniszterileg ajánlott képes folyóiratot,

mely a karácsonyi számmal kezdődő új évfolyamában már nem  
kéthetenként, hanem hetenként fog megjelenni. Semmi sem  
szerez a gyermekeknek akkora örömet, mint a jól megír-  
t, hasznos és mulatságos közleményekkel bővelkedő ifjúság,  
melyet, mint eddig, úgy ezúttal is Dr. Radó Antal fog szer-  
keszteni. Előfizetési ára negyedévre csak 1 ft 50 kr., mely ösz-  
szeg a „Magyar Ifjúság” kiadóhivatalába, Budapest, Gizella-  
tér 1. szám küldendő. Ugyanott rendelhető meg az 1888-89-iki  
teljes évfolyam, melynek leszállított ára: fűzve 4 ft, diszkötés-  
ben 5 ft. Ez évfolyam két gyönyörű hosszabb ifjúsági elbeszélés-  
sen kívül 72 irvnyi tömördek apróbb közleményét tartalmaz és  
egyike a legalkalmasabb ajándék- és jutalom-könyveknek.

Legcélzzerűbb

## karácsonyi és újévi ajándékok

dús választéka

### LATZKOVITS A.

Budapest, Andrassy-út 3. sz. alatti  
illatszertüzletében található, u. m.: valódi angol és  
francia illatszerek, finom szappanok, pouderek, tolette-  
vizek, üdítő szoba-illatok, valamint czélszerű berendezési  
kasszák, illatos-párnák, zsebkendő, keztyű- és levdipapir-  
tartók, kefe, hajtu- és fésű-garaiturák stb. minden igény-  
nek megfelelő kiállításban jutányos áron.

## Kwizda köszvényfolyadékja

évek óta kipróbált háziszser

## csúsz, köszvény és idegbajok ellen.

Valószínűleg csak az itt mellékelt védjegy-  
gyel. — Kapható Ausztria-Magyarország  
minden gyógyszerházaiban.  
Főletét Magyarország részére: Buda-  
pesten Török József gyógyszerházaiban.

Egy üveggel 1 ft o. é.

Naponkénti postai szétküldés a fő-letét által:  
**KWIZDA FERENCZ JANOS,**  
osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi  
gyógyszertára Korneuburgban, Bécs mellett.

Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és következ-  
ményeikre! Az egészség fenntartására, a nyelvek, valamint a vér  
tisztítására és tisztántartására és jó emésztés elősegítésére  
a legjobb és hathatós szer, mindenhol ismerve már és kedvelve:

### Dr. ROSA „ÉLETBALZSAMA”

Ez, a legjobb és legnagyobb erejű gyógyásvényekből a legmondásabban  
készítve, mindennemű emésztési bajok, gyomorgöröcsök, étvágy-  
talanság, savanyú felbőfés, vértelenség, aranyér stb. ese-  
telében teljes biztosítást adja meg helyét. Eme kiemelt hatású folya-  
ék most már a népek biztos és megpróbált háziszserévé vált. Nagy  
üveg ára 2 ft, kicsi 50 kr. Elismert levelek ezrével állnak megtekintésre.



**Óvás!** Családok elhárítása érdekében  
figyelemre méltó, hogy  
az eredeti szabály szerinti egyedül töm ke-  
szített Dr. Rosa életbalzsam két kartonba  
van göngyölve, mely hosszoldalán a felírat:  
„Dr. Rosa életbalzsam a „Fekete” és „Fehér” gyógy-  
szertől, B. Fragner, Prága 205-3. számú,  
csék, magyar és francia nyelven viseli, s a  
melynek homlokoldala a törvényes letétben  
álló mellékelt védjeggyel vannak ellátva. —  
Val. Dr. Rosa életbalzsam csak készítőjénél

**B. Fragner** „zum schwarzen Adler” gyógyszer-  
háza Prága, 205-3. számú. —  
Budapesten kapható Török József és Budai Emilnél.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszer-  
házaiban van ez életbalzsamnak raktára. Ugyanott kapható:

### Prágai egyetemes házikenőcs

a kössönő iratok ezrével elismert biztos gyógyszer min-  
den gyuladás, seb és daganat ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladása, tejrekedése és ke-  
ményedése, a gyermek elválasztásánál, genyedés, vérdaganat, geny-  
fakadás, pokolvarrál: körmögágnál, a kéz- és lábujjakon támadó  
ugyaneztü kiütések, komolysejések, duzzadások, mirigyaga-  
nakoknál: szalonadagnál, holtbetemél. — Minden gyuladást, dagana-  
tot, keményedést, duzzadást, a legrovidebb idő alatt gyógyít meg; hol  
munkában már genyepádság következett be, a fekélyt a legrovidebb idő  
alatt felhúzza és meggyógyítja. Szalonadagnál 25 és 35 krajczár.



**Óvás!** Mivel a prágai egyetemes  
házikenőcs igen gyak-  
ran utánozzák, figyelemre méltó, hogy  
az eredeti szabály szerinti egyedül töm ke-  
szített Dr. Rosa életbalzsam két kartonba  
van göngyölve, mely hosszoldalán a felírat:  
„Dr. Rosa életbalzsam a „Fekete” és „Fehér” gyógy-  
szertől, B. Fragner, Prága 205-3. számú,  
csék, magyar és francia nyelven viseli, s a  
melynek homlokoldala a törvényes letétben  
álló mellékelt védjeggyel vannak ellátva. —  
Val. Dr. Rosa életbalzsam csak készítőjénél

**Fül-balzsam.** A legbiztosabb és leggyorsabb szer a fülbe halló  
gyógyulatra s a teljesen elcsúszott hallás visszatérésére. 1 palack 2 ft

Legjobb és Leghíresebb  
Pipere Holgypor  
**La VELOUTINE**  
Különleges Rizpor  
BISMUTHAL VEGETIVE  
**CH. FAY, ILLATZSERÉSZ,**  
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Egyetlen  
„lámpagyár”  
Magyarországon

A ma-gyar

## fém- és lámpaáru-gyár

részvény - társaság

a legutányosabb gyári áron ajánlja elismert  
kitűző gyártmányait, és pedig

diszes csillárokat, asztali  
és függő-lámpákat,

a legartósabb és legkedveltebb rendszerű  
petroleumégőkkel; továbbá izléses és mű-  
vészi kivitelű bronz-tárgyakat. Továbbá ki-  
zárólag kapható a csakis a magyar lámpagyár  
részére gyártott valódi amerikai petroleum

„KIRÁLY-OLAJ”

kilogrammja 32 kr.,

mely szintelen, szagtalan és rendkívüli jó  
minősége folytán robbanthatlan.

Kivánatra bármily mennyiség „Király-olaj”  
bérmentve a házhoz szállítatik.



Egyetlen  
„lámpagyár”  
Magyarországon

Raktárak Budapesten: Bécsi utca 7. szám  
alatt és Király-utca és Teréz-körút sarkán.  
Igazgatóság és gyár Budapest—Kőbánya.

Egyetlen  
„lámpagyár”  
Magyarországon